

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Київський національний лінгвістичний університет

Кафедра педагогіки та методики навчання іноземних мов

Кваліфікаційна робота магістра

з методики навчання англійської мови на тему:

**«Навчання майбутніх учителів англійськомовної дискусії з використанням
інтерактивних карт проблемних ситуацій»**

Студентки групи МСО кт 04-22

філологічного факультету

освітніх технологій

освітньо професійної програми

Викладання європейських мов на основі

комбінованих технологій (англійська мова

і друга західноєвропейська мова)

за спеціальністю 014 Середня освіта

Салати Валентини Вікторівни

Допущена до захисту

« ____ » _____ року

Завідувач кафедри

_____ Черниш В.В.

Науковий керівник

доктор педагогічних наук, професор

Черниш Валентина Василівна

Київ 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	5
1.1 Цілі та зміст навчання майбутніх учителів діалогічного мовлення.....	5
1.2 Особливості англійськомовної дискусії	12
1.3 Роль і місце інтерактивних методів навчання	23
Висновок до першого розділу.....	29
РОЗДІЛ 2. ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОМОВНОЇ ДИСКУСІЇ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНТЕРАКТИВНИХ КАРТ ПРОБЛЕМНИХ СИТУАЦІЙ	28
2.1 Методичний потенціал інтерактивних ситуацій.....	30
2.2 Підсистема вправ для навчання діалогічного мовлення	44
2.3 Модель навчання майбутніх учителів англійськомовної дискусії з використанням інтерактивних карт проблемних ситуацій	50
Висновок до другого розділу.	56
РОЗДІЛ 3. ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОМОВНОЇ ДИСКУСІЇ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ У НАВЧАННІ ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	57
3.1 Організація пробного навчання	57
3.2 Реалізація пробного навчання та аналіз його результатів.....	61
3.3 Методичні рекомендації.....	64
Висновок до третього розділу.....	68
ВИСНОВОК	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	71
ДОДАТКИ	75

Список умовних скорочень:

АМ - англійська мова.

ДМ - діалогічне мовлення.

ВСТУП

Актуальність дослідження. Нині наша держава вступає у тісні стосунки з країнами близького і дальнього зарубіжжя, зміцнюються економічні та культурні зв'язки. Беручи до уваги той факт, що чимало з числа цих країн є англomовними, зростає потреба у вивченні англійської мови. Доцільність її вивчення підкріплюється також тією обставиною, що англійська мова є мовою міжнародного спілкування. Оскільки найпоширенішою формою спілкування є діалогічне мовлення, то великого значення набуває вміння правильно вести діалог. Зазначимо, що не зважаючи на наявність численних досліджень, пов'язаних з використанням інтерактивних методів в вищому навчальному закладі, застосування цих методів у навчанні діалогічного мовлення на заняттях англійської мови не було достатньо розкрито і потребує подальшого вивчення, що і обумовлює **актуальність** даного дослідження.

Проблеми навчання діалогічного мовлення вивчали такі дослідники як О. Вишневський, В. Скалкін, Я. Андрушко, М. Сосяк та інші. Протягом усього періоду розвитку методики, педагогіки та психології дослідженню навчання із застосуванням інтерактивних методів навчання приділялось багато уваги. Насамперед можна виділити роботи Л. Буркової, Дж. Дьюї, О. Киричука, Л. Лісіної та О. Пехоти.

В Україні зацікавленість у інтерактивному навчанні, розгляданому як інноваційний підхід, виникла близько десяти років тому. Основи методології та практичні аспекти цього досвіду ґрунтуються на наукових дослідженнях та теоретичних розробках визначених педагогів. Серед них можна відмітити В. Черниш.

Основною **метою** нашого дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні, практичному розробленні та перевірці ефективності методики навчання діалогічного мовлення студентів 2 курсу на заняттях англійської мови.

Для досягнення поставленої мети було заплановано вирішення таких **завдань:**

1. Здійснити аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури з питань з досліджуваної проблеми діалогічного мовлення.
2. Уточнити цілі та зміст навчання діалогічного мовлення студентів.
3. Визначити роль та місце інтерактивних методів навчання ДМ та описати інтерактивні карти проблемних ситуацій.
4. Розробити підсистему вправ та модель для навчання майбутніх учителів англійськомовної дискусії.
5. Перевірити ефективність підсистеми та моделі під час пробного навчання та за його результатами сформулювати методичні рекомендації.

Об'єктом дослідження є процес навчання учителів англійської мови ДМ.

Предметом дослідження є методика навчання студентів 2 курсу англійськомовної дискусії з використанням інтерактивних карт проблемних ситуацій.

Для вирішення зазначених завдань використано наступні **методи дослідження**: теоретичні – аналіз, узагальнення, порівняння, систематизація психолого-педагогічних та методичних джерел для розкриття ступеня дослідження проблеми в національній та міжнародній літературі та практиці освіти; емпіричні – педагогічні спостереження, бесіди, анкетування, тестування для визначення рівнів сформованості об'єкта дослідження, педагогічний експеримент для перевірки ефективності використання інформаційних технологій у формуванні іншомовної компетенції усного мовлення студентів 2 курсу університету; статистичні – методи математичної статистики для кількісного та якісного аналізу отриманих результатів дослідження та обґрунтування їх надійності.

Новизна дослідження полягає в тому, що вперше було досліджено навчання учителів використання інтерактивних методів для навчання діалогічного мовлення старших студентів на заняттях англійської мови.

Структура роботи. Дана робота складається вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел

(59 найменувань, з них 39 українською, 15 англійською та 5 німецькою) та 1 додатку. Загальний обсяг – 83 сторінки, 1 рисунка, 2 таблиць, з них основного тексту – 70 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

1.1. Особливості діалогічного мовлення

Діалогічне мовлення відрізняється своїми специфічними комунікативними та лінгвістичними рисами. Це процес взаємодії двох або більше учасників спілкування, і в межах мовленнєвого акту кожен з учасників виступає чергово в ролі слухача та мовця.

Розглянемо комунікативні, психологічні та мовні особливості цього виду мовленнєвої діяльності.

1. Діалогічне мовлення виконує такі комунікативні функції: Запит інформації – повідомлення інформації;

2. Пропозиція (у формі прохання, наказу, поради) – прийняття/неприйняття запропонованого;

3. Обмін судженнями/думками/враженнями;

4. Взаємопереконання/обґрунтування власної точки зору.

Кожна функція має свої специфічні мовні засоби і домінує у відповідному типі розмови.

Психологічно розглядаючи діалогічне мовлення, можна відзначити, що воно завжди має свою мотивацію. Однак, в умовах навчання, не завжди сама мотивація виникає автоматично у учасників. Тому необхідно створити такі умови, які стимулюватимуть у студентів бажання і потребу висловлювати свої думки, передавати почуття, іншими словами, поставити їх у «ситуацію, де це важливо». Також важливо створити сприятливу психологічну атмосферу на занятті, підтримувати доброзичливі взаємини та виявляти зацікавленість в навчальному процесі, що сприяє більш активному залученню до діалогічного мовлення.

Головною **метою** нашого дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні, практичному розробленні та перевірці ефективності методики навчання діалогічного мовлення студентів 2 курсу на заняттях англійської мови.

Для досягнення поставленої мети було заплановано вирішення таких **завдань**:

1. Здійснити аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури з питань з досліджуваної проблеми діалогічного мовлення.
2. Уточнити цілі та зміст навчання діалогічного мовлення студентів.
3. Визначити роль та місце інтерактивних методів навчання ДМ та описати інтерактивні карти проблемних ситуацій.
4. Розробити підсистему вправ та модель для навчання майбутніх учителів англійськомовної дискусії.
5. Перевірити ефективність підсистеми та моделі під час пробного навчання та за його результатами сформувані методичні рекомендації.

Об'єктом дослідження є процес навчання учителів англійської мови ДМ.

Предметом дослідження є методика навчання студентів 2 курсу англійськомовної дискусії з використанням інтерактивних карт проблемних ситуацій.

Для вирішення зазначених завдань використано наступні **методи дослідження**: теоретичні – аналіз, узагальнення, порівняння, систематизація психолого-педагогічних та методичних джерел для розкриття ступеня дослідження проблеми в національній та міжнародній літературі та практиці освіти; емпіричні – педагогічні спостереження, бесіди, анкетування, тестування для визначення рівнів сформованості об'єкта дослідження, педагогічний експеримент для перевірки ефективності використання інформаційних технологій у формуванні іншомовної компетенції усного мовлення студентів; статистичні – методи математичної статистики для кількісного та якісного аналізу отриманих результатів дослідження та обґрунтування їх надійності.

Новизна дослідження полягає в тому, що вперше було досліджено навчання учителів використання інтерактивних методів для навчання діалогічного мовлення старших студентів на заняттях англійської мови.

Структура роботи. Дана робота складається вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (59 найменувань, з них 30 українською, 15 англійською та 5 німецькою) та 1 додатківц. Загальний обсяг – 83 сторінки, 1 рисунок, них основного тексту – 70 сторінок.

Діалогічне мовлення, подібно до монологічного, відрізняється відмінними рисами, які включають зверненість до співрозмовника. Зазвичай спілкування відбувається в безпосередньому контакті, і учасники розуміють умови, в яких відбувається комунікація. Діалог передбачає зорове сприйняття співрозмовника та певну незавершеність висловлювань, які доповнюються невербальними засобами спілкування, такими як міміка, жести, контакт очей та позиція тіла співрозмовників. Ці елементи допомагають мовцю виразити свої бажання, сумніви, жаль або припущення. Тому їх важливо враховувати в процесі навчання іншомовного спілкування.

Однією з ключових психологічних особливостей діалогічного мовлення є його ситуативність. Ситуативність полягає в тому, що зміст діалогу часто можна правильно розуміти тільки враховуючи контекст ситуації, в якій відбувається спілкування [2].

Іншими словами, діалогічне мовлення завжди пов'язане з конкретною ситуацією, навіть якщо зовнішні обставини ситуації у момент мовлення можуть бути відсутні, вони існують у свідомості комунікантів. Це може включати минулі події, які відомі співрозмовникам, їхні досвіди, спільні знання тощо.

Важливо відзначити, що під час навчання мовленню нас цікавлять не всі можливі ситуації в реальному житті, а лише ті, які стимулюють мовлення. Ці ситуації називають мовленнєвими або комунікативними, і завжди включають у себе певний імпульс до висловлення думок.

Зважаючи на дослідження відомих вчених, можна більш докладно розглянути складові комунікативної ситуації, аналізуючи мовленнєві акти.

Важливо враховувати такі аспекти, як хто спілкується, з ким, про що, з якою метою, в яких обставинах та з якими почуттями передає і вказує, пропонує і так далі. Спираючись на роботу, можна конкретніше визначити компоненти комунікативної ситуації:

- комуніканти та їх стосунки (суб'єкти спілкування);
- об'єкт (предмет) розмови;
- ставлення суб'єкта (суб'єктів) до предмета розмови;
- умови мовленнєвого акту.

Відмінною рисою розмовного мовлення є його емоційне забарвлення. Виступ часто буває емоційно насиченим, оскільки оратор висловлює свої думки, почуття, ставлення до обговорюваного, що виявляється у виборі лексики та граматичних засобів, структурі переказу, інтонації тощо. Автентичні розмови включають здивування, захоплення, оцінку, розчарування, незадоволення тощо.

Іншою визначальною характеристикою мовлення є його спонтанність. Відомо, що мовленнєва поведінка кожного учасника діалогу багато в чому залежить від мовленнєвої поведінки іншої сторони. Тому розмовні виступи, на відміну від монологічних, не можна планувати заздалегідь. Темп розмови досить швидкий, а відповіді вимагають нормальної швидкості мовлення. Це призводить до спонтанних і непередбачених мовленнєвих актів, що вимагають значного ступеня автоматизму та підготовки до використання мовних матеріалів [12].

Діалогічне мовлення передбачає взаємне спілкування, де кожен учасник виступає як говорючий і слухач. Це взаємодія, де одна особа починає розмову, інша відповідає, і таким чином вони взаємодіють одна з одним. Щоб успішно вести діалог, необхідно не лише вміти говорити, а й слухати уважно і реагувати на слова співрозмовника. Учасники повинні бути ініціативними і спроможними підтримувати розмову, навіть спонукати інших до продовження діалогу.

Важливими особливостями діалогічного мовлення є те, що воно може бути коротким та не включати всі слова, іноді використовувати готові вирази та слова-заповнювачі для заповнення пауз. Також у діалозі можуть вживатися "стиснуті" форми мовлення.

Для успішного розуміння такого неповного спілкування важливі елементи, такі як взаємне сприяння між співрозмовниками, спільна ситуація, зверненість одне до одного, а також використання зовнішніх елементів, таких як жести та міміка. Знання обставин та контексту також грає важливу роль у розумінні неповних реплік. Крім того, втрачені фрагменти речення можуть бути відновлені, базуючись на попередній інформації в розмові.

Example 1

Peter. Jean! Would you like a meat sandwich or cheese sandwich?

Jean. A cheese sandwich, please.

У діалозі активно використовуються стандартні вирази, що можна назвати "формулами", "шаблонами", "кліше" або "стереотипами". Вони допомагають виразити вдячність, вибачення, вітання, або створити відразу основу для початку розмови. Ці готові мовленнєві конструкції можуть додати емоційну насиченість до діалогу. Давайте розглянемо кілька прикладів, де такі вирази використовуються [11].

Example 2

A. Excuse me! Is there a chemist's near here?

B. Yes. It's over there.

A. Thanks a lot.

У діалогічному мовленні часто можна почути слова, які називаються "заповнювачами мовчання". Вони використовуються для того, щоб утримувати розмову в ході, заповнювати паузи, коли мовець роздумує над наступною реплікою або шукає відповідь на запитання. Деякі приклади таких заповнювачів мовлення включають well, well now, you know, Let me see, Look here, I say.

Діалог складається з послідовних висловлювань, які називаються репліками. Кожна репліка є окремим елементом діалогу і містить інформацію або виражає думку чи почуття співрозмовника. Репліки можуть бути різної довжини, але завжди пов'язані за змістом та інтонацією. Особливий зв'язок існує між сусідніми репліками. Група таких пов'язаних реплік створює діалогічну єдність (ДЄ), яка є одиницею навчання діалогічного мовлення.

Перша репліка в діалогічній єдності завжди має ініціюючу роль і може включати спонукання або керівництво подальшою розмовою. Друга репліка може бути реакцією на попередню, або ж включати ініціативу для подальшої обговорення.

Example 1

Peter. What would you like to eat, Edith?

Example 2

Ben: Is lunch ready?

Anne: Yes. Let's have lunch in the garden.

В обох прикладах перший екземпляр діалогової єдності зазвичай активний, другий екземпляр у прикладі 1 пасивний (тут діалог може зупинитися), а в прикладі 2 він пасивно активний: спочатку йде реакція (відповідь на запитання), потім з'являється підказка (пропозиція), тобто розмова триває.

Таблиця 1.

Основні види діалогічної єдності (ДЄ)

Групи ДЄ	Види ДЄ
I.	1. Повідомлення-повідомлення 2. Повідомлення – запитання 3. Повідомлення - спонукання
II.	1. Спонукання - згода 2. Спонукання - відмова 3. Спонукання - запитання
III.	1. Запитання - відповідь на запитання 2. Запитання - контрзапитання
IV.	1. Привітання - привітання 2. Прощання - прощання 3. Висловлювання вдячності – реакція на вдячність

Діалогічні єдності можна поділити на три групи в залежності від комунікативної функції першої репліки: повідомлення (1 група), спонукання (2 група), запитання (3 група). Також існує 4 група, яка включає діалогічні єдності з репліками, спрямованими на встановлення мовленнєвого етикету [12].

Усі наведені види діалогічних єдностей є простими, оскільки в кожній з них кожна репліка виконує лише одну комунікативну функцію. Проте в реальних розмовах дуже часто зустрічаються складні діалогічні єдності, такі як "запитання - відповідь - спонукання", а також інші комбінації реплік, які виконують різні комунікативні функції.

Діалоги можна класифікувати за їх основною комунікативною функцією, існує чотири основних функціональних типи діалогів: запити, угоди, обмін враженнями або думками та дискусії.

Діалог-розпитування може мати як односторонній, так і двосторонній характер. У першому випадку одна сторона ініціює запитання та запитує інформацію, в другому випадку обидві сторони активно ставлять запитання та обмінюються інформацією. Двосторонній діалог-розпитування сприяє розвитку ініціативності обох учасників та відображає природний спосіб спілкування. Слухачі повинні навчитися вести діалог-домовленість як одну з важливих навичок навчання іноземних мов. Діалог-домовленість використовується, коли співрозмовники обговорюють плани та наміри. Це важлива навичка, який слухачі повинні опанувати з самого початку навчання іноземній мові. Після цього, учням може бути надана можливість навчитися змішаному типу діалогу, який включає і розпитування, і домовленості.

По складності діалог-обмін враженнями (думками) є наступним етапом. У цьому виді діалогу співрозмовники висловлюють свої власні думки та враження щодо певного предмета, події або явища. Вони можуть наводити аргументи для підтвердження своєї точки зору, згоджуватися з партнером або спростовувати його. В цьому виді діалогу ініціатива ведення розмови розподіляється між обома учасниками.

Найбільш вимогливим і складним для навчання є діалог-обговорення (дискусія). У цьому типі діалогу співрозмовники намагаються досягти певного рішення, прийняти різні висновки або переконати один одного в чому-небудь.

Нова програма ґрунтується на комунікативному підході до вивчення іноземних мов у загальноосвітніх закладах. Головною метою цього підходу є розвиток міжкультурної комунікативної компетенції через особисту активність учасників. У цьому контексті слухачі стають головними учасниками навчання, вони повинні оволодіти різними прийомами та стратегіями для діалогічного спілкування та несуть відповідальність за свій власний навчальний успіх або невдачу.

Особливий акцент робиться на інтегрованому опануванні мовленнєвих навичок, необхідних для ефективного іншомовного спілкування, включаючи аудіювання, говоріння, читання і письмо в типових мовних ситуаціях.

На кінець кожного навчального року програмою передбачено детальний огляд мовленнєвої компетенції учасників у різних видах мовленнєвої діяльності, зокрема діалогічного мовлення [1].

У другокурсників, 10-12, вимоги до навичок учасників ведення діалогу поступово розширюються і стають складнішими. Обсяг висловлювань зростає від 11 до 14 реплік.

Отже, діалогічне мовлення є важливим аспектом людського спілкування, сприяючи взаєморозумінню та обміну інформацією між учасниками. Однією з особливостей діалогічного мовлення є активна взаємодія між співрозмовниками, що передбачає вміння слухати та відповідати на запитання чи коментарі. Крім того, діалогічне мовлення сприяє розвитку критичного мислення та вміння виражати свою точку зору з урахуванням поглядів інших учасників.

1.2 Особливості англійськомовної дискусії

Одним із головних завдань вивчення іноземної мови в університеті є розвиток навичок усного мовлення. Але оволодіння цим видом діяльності відбувається зі значними труднощами, що зумовлено складністю процесу породження мовленнєвих висловлювань. Щоб стимулювати мотивацію до

спілкування іноземною мовою в освітньому середовищі, необхідно використовувати ситуації, що викликають комунікативні потреби. Дослідження показують, що розмовне мовлення в цьому контексті є найбільш ефективним [14].

Напевно, підвищення ефективності навчання напряму залежить від правильного вибору та використання різних методів навчання, які найкраще відповідають темі навчання, а також від активізації всього навчального процесу. У практиці складно провести чіткі межі між різними методами навчання: вони взаємодіють та доповнюють один одного, утворюючи складний "пакет" технологій, за допомогою яких викладачі досягають своїх цілей. Використання інтерактивних технологій може бути розглянуто як новий спосіб навчання, але водночас це є цінним та корисним, оскільки воно відображає бажання уникати виключно традиційних та в певних випадках застарілих методів навчання [17].

Інтерактивне навчання представляє собою особливий метод організації навчального процесу, спрямований на досягнення конкретних цілей, а саме: створення комфортних умов для навчання, щоб кожен особавідчував себе успішним та розумним. Основна ідея інтерактивного навчання полягає в тому, що навчання відбувається завдяки постійній та активній взаємодії. Цей підхід ефективно сприяє розвитку навичок і компетенцій, формуванню цінностей і створенню атмосфери співпраці. Важливо, що інтерактивна взаємодія передбачає відсутність домінування одного учасника над іншими в навчальному процесі та враховує різні погляди і точки зору. Під час інтерактивного навчання слухачі набувають навичок демократичного спілкування, розвивають критичне мислення та вчаться приймати обґрунтовані рішення [25].

Інтерактивними засобами прийнято називати інтерактивні засоби, які забезпечують безперервну діалогічну взаємодію суб'єктів навчального процесу, що доведено науковими дослідженнями. «За визначенням О. Крюкової, інтерактивне навчання (від англ. Inter-mutual, act-to act) — це особлива форма організації пізнавальної діяльності, спрямована на створення комфортних умов навчання, щоб кожен особаміг відчути свою успішність та інтелектуальний розвиток. здатність».

Дослідження В. В. Черниш, що описувало принципи навчання майбутніх викладачів англійської професійного говоріння, де акцентувалося на принципах дискусійного спілкування [46].

Серед спеціальних методичних принципів для навчання майбутніх викладачів ведення дебатів ми виокремлюємо такі: моделювання сценарію дебатів у формі ігрового процесу, підвищення активності учасників через залучення до дослідження, індивідуалізацію, партнерське спілкування, орієнтацію на професійну педагогіку, узгодженість, забезпечення професійною комунікацією, інтеграцію, взаємоконтроль і рефлексію. Усі ці принципи відображають специфіку навчання академічного мовлення з урахуванням комунікативного підходу.

Принципом навчання є ігрове моделювання сценарію. Цей принцип є ключовим у процесі навчання дискусійного спілкування, до якого відносяться і дебати. Це через складність та об'єм феномену такого спілкування в плані інформаційних процесів, взаємодії між комунікантами, переплетіння їхніх цілей та намірів, а також великий арсенал комунікаційних засобів (вербальних і невербальних), які використовуються. Моделювання здійснюється через організацію ігрової рольової взаємодії учасників навчального процесу в різних сценаріях, що дозволяє зберегти всі їхні комунікативні та соціальні аспекти. Основним методом організації навчальної діяльності є використання різноманітних рольових та ділових ігор у навчальному процесі [46].

Дослідження американських вчених вказує, що сприйняття і засвоєння матеріалу залежить від контексту та методів навчання. З цього можна зробити висновок, що процес вивчення англійської мови необов'язково повинен бути стандартним і рутинним. Головна ідея полягає в тому, щоб викликати і підтримувати інтерес учасників протягом всього курсу навчання. Це можна досягти, перетворюючи звичайні заняття на цікаві рольові ігри, віртуальні подорожі, міні-перформанси або живі дискусії. Контрольні роботи можуть бути організовані у формі конкурсів і змагань, що спонукають до здорової конкуренції. Практичні завдання служитимуть для відпрацювання навченого та

застосування отриманих знань у реалістичних ситуаціях, близьких до реального життя.

Головною особливістю інтерактивного навчання є використання власного досвіду для розв'язування задач. Інтерактивне навчання на курсах англійської мови фокусується на:

- розвитку правильного мислення, певної самостійності думки, висловлення власної думки, розвитку творчого ставлення, сприйняття іншомовних засобів масової інформації, розвитку правильного мовлення, самостійне розуміння матеріалу, оволодіння словниковим запасом, чітким і правильним мовленням;

- розвитку вміння пропонувати ідеї, моделі поведінки, відстоювання власної думки, створення ситуації дискусії та конфлікту думок, вирішення певних проблемних ситуацій в умовах інтерактивних технологій, активне стимулювання мисленнєвої діяльності, спрямовану на подолання протиріч і непорозумінь;

- створенні критичного сприйняття свого власного виконання, здатність виявляти власні помилки і об'єктивно реагувати на них; розвиток навичок аналізу позитивних і негативних аспектів, порівняння власних досягнень з іншими та об'єктивне самооцінювання. [51, с. 18].

В наш час у методиці навчання іноземних мов спостерігається тенденція від комунікативного методу до інтерактивного методу, варіанту західної методики. Мета, яка стоїть перед методистами та викладачами англійської мови – підвищити інтерактивність оволодіння іноземними мовами та перейти від викладання іноземних мов до навчання іншомовній діяльності та навчання спілкуванню. Інтерактивні методи навчання дуже ефективні, але оскільки вони лише поступово входять у педагогічну практику, більшість викладачів і методистів покладаються на традиційні методи навчання. Інтерактивні методи навчання стимулюють інтерес студентів до вивчення іноземних мов і активізують навчальний процес [52, с. 16].

Підхід спрямований на розвиток креативності студентів шляхом сприяння організації багатосторонніх комунікаційних процесів шляхом використання

відповідних інтерактивних методів навчання, зосереджуючись на стимулюючій діяльності та діяльності «творчості». У тому числі: мозковий штурм, метод проектів, рольові та ділові ігри, дискусії, диспути, круглі столи, «мереживна пилка», «вибір сторони», «шкала думок» та інші методи.

«Мозковий штурм» — це добре відома техніка інтерактивного мозкового штурму, яка широко використовується для створення кількох рішень конкретної проблеми. Мозковий штурм заохочує студентів проявляти свою уяву та творчі здібності, даючи їм можливість вільно висловлювати свої ідеї.

Мета «мозкового штурму», полягає в тому, щоб протягом обмеженого часу зібрати якомога більше ідей щодо проблеми від усіх учасників [15].

Варіант «мозкового штурму» – «мережа» чи «кульки». Тут початкове слово (питання) записане в «кульку» в центрі сторінки. Обговорюючи відповідні питання, запишіть їх на папері та відзначте зв'язки. У той же час «мозковий штурм» у «вільному» стилі дає можливість за дуже короткий проміжок часу (три-п'ять хвилин) записувати виникаючі ідеї. Обидва варіанти покликані заохочувати вільне вираження ідей.

Проектна робота – це форма діяльності, яка передбачає створення англійською мовою кінцевого продукту, такого як альбом або презентація, з метою практичного застосування мовних навичок та знань, набутих під час вивчення конкретної теми. Основна ціль проектної роботи полягає в тому, щоб надати учням можливість самостійно працювати, використовуючи свої знання та навички, які вони здобули протягом певного періоду навчання. Проектні завдання ідеально підходять для груп різного рівня підготовки, оскільки кожен особа може виконувати завдання, відповідно до свого рівня. У процесі проектної роботи учасники навчального процесу активно взаємодіють між собою та використовують англійську мову для спілкування з навколишнім світом. Хоча цей метод був успішно використаний у викладанні різних предметів, таких як географія, історія, основи хімії та фізики, мовні програми почали систематично використовувати його лише нещодавно. Отже, відповідно до запитання "Чому обрати проектну роботу?" можна навести такі важливі переваги цього підходу:

–стимулювання проектної роботи (учасники пишуть про себе – свою сім'ю, домівку, свої інтереси та вподобання. Під час проектної роботи особи виконують невеликі дослідницькі роботи на тему, яка їх цікавить;

–проектна робота індивідуально орієнтована (учасники відкривають для себе значення англійської та міжнародних мов, готуючи розповіді про те, що їх оточує, у письмовій формі;

Робота має універсальне виховне значення (більшість сучасних шкільних програм вимагає предметного викладання, яке сприяє розвитку ініціативи учасників, самостійності, уяви, самодисципліни, співпраці з іншими учасниками та корисних дослідницьких навичок [15].

Використання рольових ігор для спілкування учасників у парах чи групах не тільки урізноманітнює навчальну програму, але й дає можливість учням проявити мовленнєву самостійність, реалізувати комунікативні та мовленнєві навички. Вони можуть допомогти один одному успішно виправити висловлювання співрозмовника, навіть якщо викладач не ставить такого завдання.

Учасники рольових ігор можуть виступати в ролі різних персонажів, а їх завдання полягає в розв'язанні проблемних ситуацій. Серія запитальних завдань надає можливості для повсякденного спілкування іноземною мовою. При створенні проблемних ситуацій викладачі повинні стежити за тим, щоб завдання відповідали наявному рівню знань і інтелекту студентів, не були жорсткими, відображали реальну ситуацію професійної діяльності, представляли проблеми з несподіваних сторін, були актуальними для студентів. до тем курсу, текстів, які вони читають, граматики, яку вони сформулювали [11].

Одним з корисних видів діяльності є дискусія англійською мовою, яка може мати різноманітні теми. Рекомендуються професійно орієнтовані дискусії. Такі дискусії можуть базуватися на інформації з тексту для читання. Викладачі беруть на себе роль організаторів спілкування, задають запитання, звертають увагу на оригінальні думки учасників, спірні питання, допомагають вирішити напружені моменти, що виникають під час дискусії.

Один з ефективних методів групової роботи, розроблений Еліотом Аронсоном в 1978 році, це "метод мереживної пилки". У цій освітній методології слухачі приймають роль викладачів і передають один одному засвоєну інформацію. Учбова діяльність проводиться у групах по шість осіб, де кожна особа опрацьовує окрему частину навчального матеріалу, а потім об'єднує їх у частини відповідно до змісту та логіки. Представники різних груп, які працюють над однією проблемою, зустрічаються та обмінюються інформацією у "зустрічі експертів". Потім ці "експерти" передають отримані знання своїм групам. Інші члени групи також працюють над своїми частинами матеріалу, подібно до зубів пилки. Важливо уважно слухати колег і робити відповідні записи, щоб засвоїти матеріал і зрозуміти досліджуване явище. Цей підхід допомагає стимулювати і активізувати навіть тих студентів, які можуть бути пасивними або мають низький рівень мотивації або володіння іноземною мовою. Цікаво, що на цю тему індивідуально виступали студенти, а також вся група. На завершальному етапі викладач ставить питання по темі будь-якому учаснику групи. Всі ці аспекти допомагають залучити та активізувати навіть студентів з низькою мотивацією або обмеженим рівнем володіння іноземною мовою [11].

Інтерактивний підхід до навчання «вибери позицію» заохочує учасників прийняти думку, точку зору і, що більш важливо, обґрунтувати свій вибір. Також варто згадати методику «Шкала думок», яка тренує вміння висувати власну думку та відстоювати свою позицію. Як аргумент для цього випадку важливо залучити науково обґрунтовані концепції та теорії та використовувати власний життєвий досвід.

Метою всіх перерахованих вище інтерактивних методів є розвиток культури спілкування, формування особистості з творчим і аксіологічним потенціалом, прийомів творчого саморозвитку, самовдосконалення та самореалізації.

Методика використання цієї форми навчання полягає в поетапному, логічно структурованому використанні активних форм навчання, від простого до складного, включаючи засвоєння ігрової технології шляхом впровадження

ігрової технології в практику, розширення використання ігрових сценаріїв та елементів дискусії

Особлива цінність інтерактивного навчання полягає в тому, що учасники вчаться ефективно працювати в команді. Саме така модель враховує здібності дитини, дозволяє їй осмислено засвоїти навчальний матеріал і дозволяє брати участь у діяльності на будь-якому етапі навчальної програми. Учасники навчального процесу ставлять запитання, визначають основні проблеми, використовують різноманітні джерела, узагальнюють, розрізняють, висловлюють власні думки, сперечаються, оцінюють власну діяльність на занятті.

На заняттях з англійської мови слід використовувати методи, які спонукають учасників до творчої та продуктивної роботи, спонукають їх активно взаємодіяти, спілкуватися та висловлювати свої думки англійською мовою. Інтерактивні методи навчання найкраще відповідають цим вимогам, оскільки вони дозволяють створювати ситуації для мовленнєвого спілкування та сприяють розвитку комунікативних навичок учасників. Творчі комунікативні завдання можуть виконуватися як індивідуально, так і в групах (у парах або великих групах). Найбільш яскравий приклад цього – рольові ігри, проектна робота та вирішення навчальних мовних завдань, які передбачають монологічну, діалогічну та полілогічну комунікацію між учасниками навчального процесу. Використання різних видів активної діяльності на заняттях з іноземних мов у вищому навчальному закладі свідчить про те, що навчання стає більш процесуальним та мотивуючим, а також що відбувається перехід від предметного навчання до навчання, яке спрямоване на розвиток учасників. [46].

Наталія Кочубей класифікує інтерактивні методи навчання на основі комунікативного підходу та ситуативності навчальної діяльності. Вона розрізняє між ситуативними і неситуативними методами. До неситуативних методів відносяться такі підходи, як діалог, опитування, взаємоопитування та використання мовного портфеля учня [13].

Ситуативні інтерактивні методи навчання можна поділити на дві основні категорії: ігрові та неігрові. До неігрових методів відносяться аналіз ситуацій,

аукціон ідей, різні види дискусій, дебати, форуми, обговорення та "мозковий штурм". Щодо ігрових ситуативних методів, їх можна поділити на імітаційні, такі як рольові та ділові ігри, і неімітаційні, до яких відносяться моделюючі ігри, проектні ігри, тренінги та обмін знаннями.

За способом організації колективної навчально-пізнавальної діяльності Т. Коваль розділила інтерактивні методи навчання іноземної мови на груповий (об'ємний) метод і метод колективної співпраці. Груповий (фронтальний) підхід до навчання іноземної мови передбачає, що одна людина (насамперед викладач) навчає групу студентів. Усі виконують завдання кожного разу разом або окремо, а потім контролюють результати. Методи групового співробітництва при вивченні іноземних мов передбачають організацію групового навчання, об'єднаного спільною навчальною метою, як, наприклад, метод групового співробітництва [30].

Залежно від того, яким чином стимулюється та мотивується навчання іноземних мов у процесі інтерактивного навчання, методи можна розділити на три категорії: ситуативно-тематичні, дискусійні та дослідницькі.

Ситуативно-тематичні методи навчання іноземних мов передбачають створення спеціальних комунікативних ситуацій, які моделюють реальність і дозволяють студентам активно брати участь у них. До дискусійних методів навчання іноземних мов відносяться диспути, дебати, форуми, дискусії та "мозковий штурм". Дослідницькі методи навчання іноземних мов включають метод проектів, а також телекомунікаційні проекти, що стали можливими завдяки Інтернету. До найбільш результативних методів для опанування мовного матеріалу та підтримки зацікавленості учасників у процесі навчання входять проектний метод, метод "мозкового штурму", метод кейс-стаді та метод ділових рольових ігор [26].

Метод проектів був запропонований американським педагогом У. Кілпатріком на початку 20 ст. Основна мета такого підходу – надати студентам можливість самостійно здобувати знання в процесі розв'язування практичних завдань і проблем, що спонукає їх до пошуку необхідної інформації в різноманітних наукових джерелах [34].

Отже, інтерактивні методи навчання є дуже захоплюючими та ефективними. Під час інтерактивного навчання особа не є лише об'єктом, а стає суб'єктом навчання. Він відчуває себе активним учасником процесу навчання та свого власного розвитку. Це сприяє формуванню внутрішньої мотивації для навчання та підштовхує його до самостійного розвитку та самонавчання. Організація інтерактивного навчання включає в себе створення життєвих ситуацій та їхнє використання у діалогічному мовленні, а також спільне розв'язування завдань на основі аналізу контексту та конкретної ситуації.

Після аналізу всіх даних можна зробити висновок, що у процесі навчання іноземної мови в другокурсників важливо використовувати діалогічне мовлення, спираючись на інтерактивні методи, щоб поліпшити сприйняття матеріалу студентами і підштовхнути їх зацікавитися вивченням мови як важливої складової культури іноземної нації.

Діалогічне мовлення відзначається активним спілкуванням і зазвичай відбувається в прямому контакті між учасниками, які мають глибоке розуміння умов комунікації. Оскільки діалогічне мовлення вимагає навичок у говорінні та розумінні на слух, і активності та ініціативності в учасників спілкування, використання діалогу на заняттях з іноземної мови є одним із найефективніших методів.

У процесі діалогічного спілкування кожному з учасників потрібно вирішувати різноманітні психологічні завдання:

1. пам'ятати попередні розмови з цим собеседником, щоб ефективно використовувати накопичений досвід спільного спілкування і уникати повторень;
2. пам'ятати усе, що сказав співрозмовник під час поточного спілкування, а також свої власні висловлювання.;
3. швидко оцінювати всі отримані інформаційні дані до початку власного висловлення;
4. вміти вчасно вступати в розмову, дотримуючись при цьому загальних правил спілкування;

5. мати навички слухання та уважно реагувати на висловлювання співрозмовника;
6. зберігати необхідний емоційний тон у розмові;
7. відслідковувати правильність мовної форми для якісного вираження своїх думок;
8. слухати власне мовлення, щоб контролювати його нормативність та вносити корекції, якщо потрібно;
9. вміти витягти інформацію із ситуації спілкування, включаючи розуміння повідомлення через паралінгвістичні засоби, такі як жести та міміка, які використовує співрозмовник.

Під час вивчення англійської мови ефективними інтерактивними методами навчання, які допомагають учням розвивати комунікативні навички, є групи по двійки, групи по трійки, групи по трійці, що чергуються, «карусель», «акваріум», «велике коло», «Мікрофон», незакінчене речення, «мозковий штурм», аналіз проблеми, «мозаїка», коло роздумів, рольова гра (рольова гра, моделювання), дискусія, ток-шоу тощо. Запропонована методика та її компоненти можуть бути ефективно використані на курсах із засвоєння та застосування знань, умінь і навичок. Крім того, елементи інтерактивної технології можна використовувати відразу після введення викладачем нового матеріалу, а не досліджувати в курсі, присвяченому застосуванню знань, умінь і навичок.

Використання запропонованої інтерактивної технології в курсі сприятиме: ефективному повторенню вивченої лексики, доповненню лексики; поглибленому засвоєнню навичок правильної вимови; розвитку концентрації, пам'яті, мислення; навичок формування пар, груп тощо.

Отже, сучасні методи викладання іноземних мов сприяють вирішенню різних комунікативних, когнітивних і виховних завдань. Вони допомагають розвивати навички спілкування, будувати емоційний контакт із учасниками, вчать працювати у команді, враховувати думки та висловлювання інших осіб. Застосування цих новаторських підходів у навчанні іноземних мов дозволяє викладачам у цій галузі впроваджувати та вдосконалювати нові методи роботи, підвищувати ефективність навчального процесу та рівень засвоєння знань.

1.3 Роль і місце інтерактивних методів навчання

Сучасний етап розвитку нашої країни вимагає від підростаючого покоління гнучкості, соціальності, здатності швидко адаптуватися до різних життєвих ситуацій, критичного мислення та здібностей до співпраці. Значно змінився і статус іноземних мов в українському суспільстві. Швидка інтеграція України в міжнародне співтовариство забезпечує величезний попит на знання іноземних мов. Володіння іноземною мовою стало розглядатися як засіб соціалізації та засіб об'єднання країни та її народу. Тому сьогодні необхідно приділяти серйозну увагу ефективності та якості процесу вивчення іноземної мови. Першочергове завдання викладачів – створити такі умови навчання, щоб студенти могли без шкоди собі «потренуватися», «спробувати» себе в життєвих ситуаціях дорослого.

В наш час існує багато методів і прийомів навчання англійської мови – традиційних і сучасних. Вибір новітніх методів навчання залежить від знання інноваційних технологій. Ефективність їх застосування залежить від їх вибору з урахуванням тих завдань, які можна успішно вирішити з їх допомогою. Оскільки учасники повинні володіти іноземною мовою як засобом спілкування, вміти використовувати іноземну мову в усній і письмовій формі, підтримувати розмову, піднімати власні теми, висловлювати свої побажання, ділитися своїми ідеями та обмінюватися думками, на курсах англійської мови важливо створити середовище, в якому учасники навчального процесу, стають зрілими суб'єктами системи освіти, а основою освіти є рівноправний діалог між викладачем і учнем [34, с.28].

На початку 90-х років німецькі вчені, такі як Арнольд Р., Шелтен А. і Стус Ф., внесли важливий внесок у розробку та впровадження інтерактивних методів навчання. Інтерактивне навчання розглядається як вид діяльності, де особа взаємодіє з навчальним середовищем, що є джерелом його навчання [34, с.7]. Вітчизняні та зарубіжні методисти підкреслюють, що використання інтерактивних технологій є найефективнішим способом реалізації комунікативного підходу до навчання іноземних мов. Це актуально для сучасної

освіти і сприяє формуванню компетентних особистостей учасників як громадян демократичного суспільства.

Перевагами інтерактивного навчання є свідоме засвоєння навчального матеріалу та його подальше використання на практиці, розвиток критичного та креативного мислення, створення умов для активної взаємодії та обговорення проблем. Також важливою є самооцінка учасників і аналіз їхніх досягнень та труднощів. Інтерактивні методи навчання передбачають активну участь учасників у навчальному процесі, де вони не лише слухають, але й беруть активну участь у діалозі та діях [8, с.6].

Застосування інтерактивних технологій на заняттях англійської мови сприяє створенню атмосфери взаєморозуміння та доброзичливості, зменшує страх перед вивченням мови, підвищує активність учасників і надає їм впевненість у власних здібностях. Це також підштовхує їх до досягнення успіху і розвиває творчий підхід до навчання. Така атмосфера сприяє більш ефективному засвоєнню навчального матеріалу і розвитку практичних навичок для використання мови в реальних ситуаціях. Використання інтерактивних технологій також сприяє збагаченню соціального та комунікативного досвіду учасників, підвищує їх пізнавальну активність і мотивацію до навчання. Таким чином, інтерактивні технології створюють сприятливе середовище для якісного навчання та розвитку мовних компетенцій учасників. Використання інтерактивних технологій дозволяє[41]:

- покращити зацікавленість учасників у процесі навчання;
- розвивати навички формулювання власної думки;
- створювати різноманітні ситуації для взаємодії в соціальному контексті;
- підтримувати формування позитивних міжособистісних відносин у групі;
- виховувати повагу до інших точок зору;
- збагачувати соціальний досвід учасників;
- розвивати навички самостійної творчої роботи;
- навчати шукати компроміси.

Різнманітні методи інтерактивного навчання дозволяють викладачу мати великий вибір, включаючи такі, як "Мозковий штурм", "Мікрофон", "Крісло

автора", "Коло ідей", "Навчаючись учусь", партнерська та групова робота, метод асоціацій, рольові ігри тощо. Проте важливо зауважити, що для успішного використання інтерактивних завдань на кожному занятті необхідна ретельна підготовка. По-перше, потрібно правильно поєднувати їх з традиційними завданнями, щоб уникнути втоми учасників. По-друге, інноваційні завдання мають створювати сприятливі умови для успіху кожного учня.

Тому використання інтерактивних технологій вимагає детального аналізу діяльності учасників і викладачів з одного боку та ретельного планування заняття з іншого.

У таблиці 2 показано як можна планувати заняття і використовувати інтерактивні прийоми навчання.

Таблиця 2.

**Використання інтерактивних технологій на різних етапах
заняття англійської мови**

Етапи заняття	Мета	Інтерактивні технології
Початок заняття		
а/ мотивація б/оголошення теми та мети	звернення увагу учасників на проблему та стимулювання інтересу до теми усвідомлення учасниками своєї діяльності на занятті	• “Мозковий штурм” • “Мікрофон” • незакінчене речення • створення асоціацій • за допомогою проблемних питань чи малюнків визначення теми заняття • обговорення з учасниками плану заняття
Основна частина		
а/ подання навчального матеріалу б/закріплення	усвідомлення учасниками зв'язку між вивченим та новим матеріалом	• робота з підручником та робочим зошитом • робота зі словниками, журналами, художньою літературою • вивчення лексичних і граматичних одиниць • використання наочності (таблиць, ілюстрацій, плакатів, карт, презентацій)

навчального матеріалу	формування в учасників вміння застосувати навчальний матеріал на практиці	• “Коло ідей” • “Крісло автора” • проведення рольових ігор • ведення діалогу, бесіди, диспуту (парна та групова робота)
Заклучна частина		
а/ рефлексія результатів	усвідомлення отриманих результатів	• написання творчих робіт • захист проектних робіт (парних та групових) • “М’яч мудрості” • “Соняшник”, • “Відкритий мікрофон” • аналіз своїх досягнень • • пошук причин труднощів
б/ підведення підсумків	узагальнення отриманих знань	

Інтерактивні технології можна використовувати на різних етапах курсу, залежно від типу курсу, рівня підготовки студента та кількості людей в аудиторії. Слід зазначити, що цей урок не повинен бути надто інтерактивним (1-2 методики за заняття). Важливо поєднувати новітні технології з іншими методами роботи (самостійний пошук, традиційні методи). На кожному етапі заняття слід наводити приклади інтерактивних завдань [13].

Щоб створити мотивацію до навчання, рекомендуємо учням заповнити таблицю ключовим словом чи питанням, вибрати асоціацію до цього слова, а потім продовжити міркування.

Початок заняття виконує дві важливі функції: організацію приміщення для активного проведення аудиторної діяльності, створення іншомовної атмосфери та переведення студентів до іншомовної мовленнєвої діяльності. На цьому етапі курсу викладач повинен зацікавити учасників і стимулювати їх інтерес, щоб краще зрозуміти свою діяльність у курсі. Наприклад, ми пропонуємо учням вгадати тему заняття за словами чи картинками, обговорити її та визначити цілі.

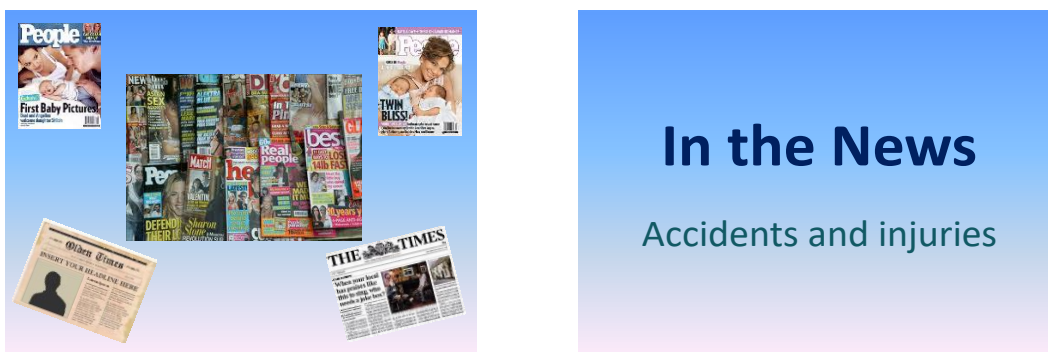

Рисунок 1 — Завдання для початку заняття

В основній частині заняття розв'язуються основні завдання, які включають в себе навчання нового матеріалу, практику використання його в усному мовленні, виконання мовленнєвих вправ, систематизацію і узагальнення вивченого матеріалу, а також контроль навичок та вмінь в мовленні. На цьому етапі проявляється зв'язок між тим, що вони вже вивчили і новим матеріалом, і навчаються застосовувати цей матеріал на практиці. Для цього запропоновано різні тренувальні вправи: замініть малюнок на слово, використовуючи конструкцію "I've got"; знайдіть минулі форми дієслова "бути" у тексті та заповніть таблицю; доповніть речення, використовуючи нові слова; прослухайте розмову по телефону та заповніть діалог питаннями у таблиці; прочитайте розповідь та визначте неправдиві твердження; у групах обговоріть питання "Графіті як вид мистецтва", працюючи в парі або групі однолітків, обмінюючи думками та аргументами, а також шукаючи додаткову інформацію в журналах і газетах для створення індивідуальних чи групових доповідей і презентацій [38].

Під час аналізу заняття і підведення підсумків, важливо, щоб учасники розуміли, чому вони виконували певні завдання під час заняття та як вони оцінюють свої власні досягнення в процесі навчання. Враховуючи рівень підготовки учасників, можна пропонувати їм створити творчі роботи або групові проекти на такі теми, як "Моя ідеальна оселя", "Мої мрії про подорожі світом", "Найкращі місця для відпочинку". Для оцінки власної роботи на занятті, вони можуть використовувати схеми, де вони оцінюють свій рівень досягнень та визначають можливі труднощі. Наприклад, вони можуть висловити свої враження про те, що їм більше всього сподобалось або що було найважче. Цей підхід допомагає учням усвідомити свій прогрес, виділити аспекти, над якими їм

ще потрібно працювати, і зробити висновки для подальшого навчання. Такий метод сприяє розвитку навичок самооцінки та метапізнання учасників.

Рисунок 2 — Приклад рефлексійної вправи

Варто зазначити, що застосування інтерактивних технологій у навчанні може супроводжуватися певними проблемами:

–учасники часто не мають власної думки, і навіть якщо вони мають, то можуть соромитися висловлювати її перед усією групою;

–багато учасників не розвинули навички слухання і об'єктивної оцінки думок інших;

–деяким учням важко приймати чужі думки і йти на компроміс;

–учням може бути важко адаптуватися до нових методів роботи та змінювати їх;

–лідери в малих групах часто беруть ініціативу в свої руки, що може призвести до пасивності і менш активних учасників;

–не достатнє володіння лексичним запасом, через це особи можуть відчувати труднощі з висловлюванням своїх думок англійською мовою.

Видно, що впровадження інтерактивних методів навчання має бути поступовим, починаючи з простих, фронтальних і групових методів паралельно. Щоб залучити учасників до позитивної вербальної взаємодії, їм завжди слід пояснювати, що кожна ідея важлива і що всі вони є партнерами по спілкуванню [34, 35].

Розумне використання інтерактивних методів у навчанні може сприяти розвитку навичок критичного мислення і підсилити пізнавальний інтерес

учасників. Студенти стають більш впевненими, вільно виражають свої думки та сприймають конструктивну критику, починають відчувати себе активними учасниками навчального процесу.

Отже, Використання інтерактивних технологій навчання на різних етапах курсу іноземної мови може не тільки підвищити ентузіазм студентів щодо вивчення мови, але й покращити атмосферу в аудиторії та сприяти співпраці та взаєморозумінню між викладачами та учасниками. Взаємодовіра, рівноправність, комунікаційне партнерство роблять студентів задоволеними навчальним процесом і бажанням брати в ньому участь. Але постійно контролювати процес досягнення поставлених цілей і в разі невдачі змінювати стратегії роботи, щоб знаходити та виправляти недоліки.

Висновок до першого розділу.

Діалогічне мовлення є однією з ключових навичок, які майбутні викладачі повинні навчати своїх учасників, оскільки воно не лише сприяє розвитку мовної компетенції, а й важливе для успішного спілкування в англomовному середовищі.

Основні особливості діалогічного мовлення включають в себе спілкування між двома або більше учасниками, обмін інформацією та ідеями, здатність слухати і відповідати, а також використання мовних структур та функцій для ефективного спілкування. Для майбутніх викладачів важливо розуміти ці особливості та вміти їх впроваджувати на заняттях.

Інтерактивні методи навчання грають важливу роль у навчанні діалогічного мовлення. Вони створюють умови для активної участі учасників у процесі навчання, стимулюючи їх до спілкування та обміну інформацією. Інтерактивні методи можуть включати рольові ігри, групові дискусії, партнерські вправи та інші форми активного спілкування. Вони допомагають учням навчитися виразно та адекватно виражати свої думки та ідеї, розвивають навички слухання та реагування на співрозмовника, і підтримують атмосферу співпраці та взаєморозуміння в аудиторії.

У цьому розділі ми дослідили, як інтерактивні методи навчання можуть бути ефективно використані на заняттях англійської мови для покращення навичок діалогічного мовлення учасників. Вони дозволяють створити структуровані заняття, які стимулюють активну участь учасників та сприяють розвитку їхньої мовної компетенції.

РОЗДІЛ 2

ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОМОВНОЇ ДИСКУСІЇ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНТЕРАКТИВНИХ КАРТ ПРОБЛЕМНИХ СИТУАЦІЙ

2.1 Методичний потенціал інтерактивних ситуацій

Навчання іноземних мов у вищій школі може відбуватися за різними моделями організації. У пасивній моделі студент є лише слухачем, при цьому матеріал подається через лекції, демонстрації та пояснення.

З іншого боку, активна модель передбачає активну участь студента у навчанні. Це може бути як самостійна робота, виконання вправ і творчих завдань, так і інтерактивне навчання. Останнє включає постійну взаємодію всіх учасників навчання через діалог, роботу в парах, дискусії, бесіди, фронтальне опитування та інші форми активної співпраці.

Інтерактивні технології навчання визначаються як система з чітко визначеними цілями, конкретними методами та засобами, які активізують процес навчання та сприяють досягненню запланованих результатів. Інтерактивне навчання включає глибокий взаємодійний процес. Для досягнення ефективності цього процесу важливі три компоненти спілкування: комунікативний (передача та збереження інформації), інтерактивний (організація спільної діяльності) та перцептивний (сприйняття та розуміння один одного).

Принципи інтерактивної роботи включають одночасну взаємодію, де всі працюють одночасно, рівні участь, коли кожному учневі виділяється однаковий час для виконання завдань, позитивну взаємодію, що передбачає спільне виконання завдань групою при успіху кожного учня, і індивідуальну

відповідальність, де кожна особа має своє особисте завдання при груповій роботі.

Інтерактивність у навчанні можна розглядати як здатність до взаємодії, навчання через бесіду, діалог та активні дії. У методі, де особа виступає у ролі активного учасника, інтерактивність стає ключовим аспектом. Учасники навчального процесу не лише слухають та спостерігають, але й активно беруть участь у навчальному процесі [14, с. 6].

У системі інтерактивного навчання важливі принципи методики співробітництва, такі як:

–позитивна взаємозалежність, коли успіх групи залежить від успішності кожного студента;

–індивідуальна відповідальність, де особа виконує своє завдання, відмінне від інших;

–однакова участь, де кожному студенту виділяється однаковий час для бесіди або виконання завдань.

Одночасна взаємодія, коли всі учасники активно залучені до спільної роботи [8, с.57].

Під час навчання діалогічного мовлення інтерактивні методи застосовуються у відособлених випадках. Інтерактивний підхід до вивчення діалогічного мовлення в освітньому закладі повинен сприяти формуванню та розвитку навичок обговорення, аналізу, взаємної перевірки та взаємної оцінки.

Основною метою навчання діалогічного мовлення є розвиток практичних навичок і вмінь, які дозволяють ефективно проводити діалоги необхідного обсягу і формату, відповідно до визначених параметрів. Також важливо навчитися аналізувати та коригувати висловлювання для досягнення його максимального вдосконалення [21].

Методика організації інтерактивного навчання писемного мовлення відповідає основним принципам викладання англійської мови:

1. Активність: всі залучені до кожного етапу діалогічного мовлення та несуть відповідальність за розвиток своїх навичок. Використання інтерактивних

методів передбачає активну взаємодію, взаємодопомогу та участь у груповій роботі для зменшення кількості помилок у написанні тексту;

2. Розвиток особистості: можливість особистісного зростання, підвищення пізнавальної активності та розвитку творчої самостійності, а також набуття соціальних навичок;

3. Інтегративний взаємозв'язок: розвиток писемного мовлення інтегрується з іншими видами мовленнєвої діяльності, такими як аудіювання, читання та усне мовлення.

Під час інтерактивного навчання основна увага приділяється не лише корекції помилок, але і їх передбаченню. Застосовуючи вправи на виявлення та коригування помилок, а також організовуючи взаємоперевірку письмових робіт студентами, створюються умови для уникнення помилок в усному мовленні.

Використання інтерактивних методів не тільки мотивує студентів, але також підтримує викладача у постійній творчості, сприяє розвитку його педагогічних здібностей та стимулює пошук унікальних якостей та особливостей мислення студентів.

Структура практичних занять з англійської мови, використовуючи інтерактивні технології, розглядається у чотири етапи:

1. Підготовка, яка включає організаційні аспекти, такі як підготовка матеріалів, вирішення питань про місце проведення та необхідне технічне обладнання.

2. Вступ, на якому важливо надати пояснення правил, мети заняття, чітко сформулювати завдання, розподілити на групи, призначити ролі та нагадати про обмежений час для завдань.

3. Проведення, що включає обговорення ситуацій, самостійний або груповий пошук рішень та формування відповідей на поставлені завдання.

4. Рефлексія та результати, де проводиться обговорення результатів "гри", оцінювання та отримання зворотного зв'язку [7].

Інтерактивне навчання на заняттях англійської мови має на меті:

–розвиток належного мислення та певної самостійності у формулюванні думок, висловленні власної точки зору та культивування творчого підходу;

–засвоєння правильного мовлення та самостійного осмислення матеріалу, включаючи розвиток лексичних навичок та ясного вираження думок;

–розвиток здатності до навіювання думок, уміння виражати власні ідеї, вступати в дискусії та вирішувати проблемні ситуації через взаємодію;

–вироблення критичного ставлення до себе, вміння визнавати власні помилки та об'єктивно оцінювати їх.

Воно також сприяє самопізнанню особистості та взаєморозумінню між викладачем і студентами. Крім того, правильне усвідомлення позитивного та негативного власної поведінки та навчання сприяє розвитку критичного ставлення до себе, що є важливим для сприйняття вимог та конструктивних зауважень [34, 35].

Ефективність навчання збільшується, коли:

–при встановленні мети навчання враховані інтереси слухачів;

–навчання відповідає їх нагальним потребам і є глибоко мотивованим;

–пов'язане з їх минулим і теперішнім досвідом;

–учасники активно залучені до навчального процесу та беруть його у свої руки.

–створена атмосфера взаємоповаги [59, с.65].

Між інтерактивні методи навчання входять такі як презентації, евристичні бесіди, рольові ігри, дискусії, "мозковий штурм", конкурси з практичними завданнями, обговорення результатів, проектування бізнес-планів, проведення творчих заходів, використання мультимедійних комп'ютерних програм та привлечення англомовних фахівців.

Гра - це один з найбільш доступних для дітей способів обробки вражень з зовнішнього світу. Вона яскраво відображає особливості мислення, уяви, емоційності та активності дитини, а також сприяє розвитку її потреби в спілкуванні. Кожна гра має свої унікальні риси, але водночас є індивідуальною у кожному випадку. У психології гра традиційно розглядається як форма діяльності, спрямована на відновлення та засвоєння суспільного досвіду, що фіксується в соціально-закріплених способах виконання предметних дій у предметах науки і культури.

Щодо іншого виду інтерактивної діяльності - дискусії, це спрямований та організований обмін думками і твердженнями з метою "знаходження істини" або формування певної точки зору. Важливо відзначити, що дискусія проводиться серед однолітків, при цьому викладач контролює тільки хід обговорення, не втручаючись у зміст, тим самим надаючи учасникам можливість виражати свої думки. Зміст дискусії може змінюватися в залежності від ситуації, і його значущість полягає в остаточному результаті - відтворенні студентами акту комунікації [45].

Один із найактивніших методів дискусії під час практичних занять - це "Мозковий штурм" або Brainstorm. Ця форма включає спільне вирішення проблеми, мета якої - генерація ідей для нестандартного вирішення конкретної задачі. Це відома техніка, де учасники по черзі висловлюють будь-які думки, навіть схожі, щодо проблеми, і ці ідеї не обговорюються чи критикуються до закінчення всіх висловлювань. Мета інтерактивного методу "Мозковий штурм" - мотивувати учасників та розвивати їх творчі здібності та вміння висловлювати свої думки [49].

На початковому етапі, ця техніка використовується для мотивації, спрямованої на розвиток творчих здібностей учасників. Учасникам надається ситуація або ключові поняття з певної теми, а завдання полягає в тому, щоб розробити варіанти вирішення проблеми. Після цього учасники можуть порівняти свої результати з інформацією, яку надав викладач. Така інтерактивна техніка допомагає стимулювати творчий процес та розвивати критичне мислення.

Метод проектів - це ефективний підхід, який включає індивідуальну, парну або групову діяльність учасників навчання з метою досягнення планованого результату. Проекти відрізняються кількома ключовими рисами: використання мови в комунікативних ситуаціях, що наближені до реальних умов спілкування; стимулювання самостійної роботи студентів, як індивідуальної, так і у групі; вибір теми проекту, яка зацікавлює учасників і прямо пов'язана з умовами його виконання; пошук мовного матеріалу, завдань та послідовності роботи

відповідно до теми та мети проекту; візуальне представлення кінцевого результату [30].

Проектне навчання має в собі позитивну мотивацію, що є його визначальною рисою. Це пояснюється декількома факторами: індивідуальний характер роботи над проектом; висока активність учасників у процесі проекту; можливість студентам не лише знайомитися з лексикою чи використовувати її, але й здійснювати різноманітні дії, такі як збирання інформації, створення карт, малюнків, діаграм, складання планів; групування текстів, використання візуальних засобів; проведення опитувань, інтерв'ю, досліджень та ведення записів.

Розглянувши вищеописані методи навчання, які використовуються при вивченні іноземної мови, можна зазначити, що вони надають студентам можливість виявляти проблеми, збирати та аналізувати інформацію, знаходити альтернативні рішення та обирати оптимальний шлях розв'язання завдань як при індивідуальній, так і груповій роботі. Отже, виникає необхідність в більш активному використанні інтерактивних технологій у вищій школі, зокрема у розробці детальної методики організації навчання іноземної мови.

Мовлення у вигляді діалогу — це завдання, яке може здатися складним, і навчання цього навчання передбачає різні стратегії. Вони включають етапи, які викладачі мови повинні враховувати, і на цю тему є різні підходи в науково-педагогічній літературі [27]. Під час аналізу цієї літератури виділено два основні підходи. Перший, відомий як "зверху вниз", включає в себе початок навчання діалогічного мовлення через прослуховування та варіювання зразків діалогів, а потім переходження до створення власних діалогів у схожих ситуаціях. Другий підхід, "знизу вверх", передбачає початок із засвоєння елементів діалогу, таких як репліки, а потім переходження до незалежної побудови діалогів на основі вивченої комунікативної системи, без прослуховування зразків діалогів. Обидва підходи можуть бути ефективними, і під час формування мовних навичок можуть переходити на рівень діалогічної єдності. Однак у першому підході акцент робиться на використанні нових граматичних структур або лексичних

одиниць, тоді як у другому — на обміні репліками і використанні вже вивчених діалогічних єдностей.

Навчання навичкам реплікування можна розглядати як підготовчий або початковий етап формування діалогічних навичок та вмінь учасників. На цьому етапі проводяться різноманітні вправи, спрямовані на рецептивну і репродуктивну імітацію, включаючи відповіді на запитання, підстановку, імітацію, та інші умовно-комунікативні вправи. Важливо поступово збільшувати обсяг репліки учня від одного або двох фраз до трьох і більше. Цей поетапний підхід дозволяє учням поступово засвоювати та застосовувати діалогічні навички, розширюючи їх обсяг та складність у процесі навчання. Коли учасники навчального процесу вже оволоділи реплікою-реакцією та ініціативною реплікою для конкретної діалогічної одиниці, можна переходити до першого етапу формування діалогічних навичок — освоєння певних діалогічних єдностей. На цьому етапі використовуються рецептивно-продуктивні вправи, відбувається обмін репліками. Учасниками комунікації є самі студенти, а викладач лише надає їм конкретне комунікативне завдання, визначає комунікативну ситуацію та ролі, які учасники повинні виконувати.

Наприклад: (*Between an officer of the highway check point and a foreigner, who is the driver the car*)

Officer: Good evening, ladies and gentlemen! Border Control! I am an officer of the check point.

Driver: Morning, Sir. Glad to meet you!

Officer: Who is the driver of the car?

Driver: I drive a car.

Officer: What is the purpose of your visit to Ukraine?

Driver: We go on business trip to Odessa.

На наступному етапі розвитку навичок діалогічного мовлення учасників старших аудиторіїв важливим є володіння ними мікродіалогами. Мікродіалог розглядається як засіб вираження основних комунікативних інтенцій учасників спілкування і виступає імпліцитною структурною основою для розгорнутого

діалогу. Він складається з взаємопов'язаних ланцюжків діалогічних єдностей, що ще називають діалогічним цілим.

Мікродіалоги відрізняються від окремих діалогічних єдностей не лише за обсягом, але й за їхньою відносною завершеністю. Основний діалог, що розгортається, складається з двох-трьох мікродіалогів. Мета цього етапу полягає в тому, щоб навчити учасників об'єднувати засвоєні діалогічні єдності, утримувати розмову в русі після першого обміну репліками [23].

На даному етапі використовуються комунікативні вправи, які об'єднують рецептивний та продуктивний аспекти і мають менший рівень складності. У цих вправах учасники можуть використовувати спеціально створені вербальні опори для вираження своїх думок.

Учасниками спілкування залишаються самі студенти, які можуть виступати у визначених ролях або висловлюватися від свого імені. Вони створюють мікродіалоги на основі навчальних комунікативних ситуацій, які викладач (або підручник) надає для цього етапу.

Наприклад: *(Between a representative of the Ukrainian Border Guard authorities and the captain of a foreign plane at the airport)*

Officer: Good evening! I am an officer of the State Border port of entry.

Captain: Glad to meet you, Sir. What can I do for you?

Officer: I want to see the captain of the plane.

Captain: I am the captain of the plane.

На заключному етапі учасники навчального процесу повинні опанувати навички ведення діалогів різних функціональних типів, використовуючи комунікативні ситуації, створені викладачем і описані в підручнику. Вправи, які вони виконують на цьому етапі, відносяться до вищого рівня рецептивно-продуктивних комунікативних вправ і вимагають від учасників вести діалоги без використання спеціально створених вербальних опор.

Наприклад: *Between a representative of the Ukrainian Border authorities and the master of a foreign vessel.*

Спільно із виділеними етапами формування навичок діалогічного мовлення, науковці визначають чотири групи вправ для їхнього навчання [33]:

Група – вправи, що сприяють вивченню "реплікування".

Група – вправи, спрямовані на освоєння різних видів діалогічних єдностей.

Група – вправи, спрямовані на створення мікродіалогів.

Група – вправи, спрямовані на створення діалогів різних функціональних типів.

До першої групи віднесено умовно-комунікативні рецептивно-репродуктивні та репродуктивні вправи, такі як імітація, підстановка, трансформація, відповіді на запитання, повідомлення або запит певної інформації, спонукання до певних дій і т.д.

До другої групи включають рецептивно-продуктивні умовно-комунікативні вправи з обміну репліками.

Третю групу складають рецептивно-продуктивні комунікативні вправи нижчого рівня, які дозволяють використовувати штучно створені вербальні опори.

Вправи четвертої групи є рецептивно-продуктивними комунікативними вправами вищого рівня, при виконанні яких дозволяється використовувати лише природні опори.

У процесі вивчення діалогічного мовлення важливу роль відіграють різноманітні наочні посібники. Вони сприяють розвитку мислення та мовленнєвих навичок учасників, заохочуючи їх до активного та творчого взаємодії у мовленнєвій діяльності. У процесі навчання діалогічного мовлення можна використовувати як штучні опори, так і природні.

Для вивчення іншомовного діалогічного мовлення широко вибір роздатковий матеріал, такий як картки з дидактично організованою навчальною інформацією, відомий як "flash-cards" або "hand-out cards". Ці картки роздають під час практичного заняття для опрацювання конкретного матеріалу. На картках можуть бути текстограми (мікродіалоги, діалоги-зразки тощо), піктограми (серії малюнків, схематичні плани міст тощо), дидактограми будівель (інформація для засвоєння), фотограми (фотографії), тестограми (контрольні завдання для учасників), ігрограми (завдання) для рольових ігор).

Важливим елементом навчання діалогічного мовлення є його фонетичне втілення. Комбінація слухового та візуального сприйняття дозволяє надати діалогового зразка усі необхідні аспекти.

Труднощі у вивченні діалогу пов'язані з його непередбачуваністю. Діалог неможливо повністю спланувати заздалегідь, оскільки мовленнєва поведінка кожного учасника значною мірою залежить від мовленнєвої поведінки інших партнерів. Кожному учаснику потрібно слідкувати за розвитком думки співрозмовника, іноді з несподіваними змінами, які можуть змінити тему спілкування [42].

Індивідуальний підхід у процесі навчання є ключовим. Важливо вивчити особливості кожного учня, їхні інтереси, характери, досвід та взаємини у групі, і ефективно використовувати цю інформацію на заняттях.

Важливо дотримуватися визначених вимог при організації вправ у систему, враховуючи їхню структуру, гру і загальну систему. Вправи, які входять у систему, повинні мати раціональну організацію та ефективно сприяти формуванню іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь учасників.

Вправи для розвитку діалогічного мовлення повинні відповідати конкретним вимогам. Зміст вправи повинен відповідати мовній та мовленнєвій підготовці учасників. Структура вправи повинна враховувати послідовність фаз мовленнєвої діяльності, такі як фаза програмування, реалізації дії і контрольна фаза.

Оскільки вправи спрямовані на опанування діяльністю чи операціями, вони повинні імітувати відповідні ситуації та відповідати їм.

Відповідно до виділених етапів формування навичок і вмінь діалогічного мовлення учасників (підготовчого, першого, другого і третього), до системи вправ для навчання діалогічного мовлення включаються три групи вправ.

Важливо відзначити, що в усіх групах вправ, використовуваних на всіх етапах формування компетентності у діалогічному мовленні, обов'язково присутній рецептивний компонент. Цей компонент представлений мовленням співрозмовника, оскільки в діалозі кожен учасник виступає як мовець і слухач.

Крім того, варто відзначити, що на кожному етапі формування компетентності у діалогічному мовленні, і, відповідно, в кожній групі вправ, викладачу слід передбачити використання спеціальних вправ, спрямованих на засвоєння учасниками знань, необхідних для ефективного спілкування.

На підготовчому (нульовому) етапі формування компетентності у діалогічному мовленні, що відповідає рівню реплікування, особи навчаються створювати діалогічні єдності, такі як запитання-відповідь, запитання-контрзапитання, повідомлення-повідомлення і т.д. Отже, метою вправ першої групи є навчання учасників "реплікуванню" – швидкій та адекватній реакції на подану викладачем або диктором репліку, а також активного вироблення ініціативної репліки.

В першу групу вправ входять умовно-комунікативні, рецептивно-репродуктивні (де репліки співрозмовників заздалегідь задані мовними формами, готовими виразами/фразами, мовленнєвими кліше тощо) та репродуктивні вправи. Ці вправи охоплюють імітацію, підстановку, трансформацію, відповіді на запитання, повідомлення або запит певної інформації, а також спонукання до певних дій та інші аспекти діалогічного мовлення.

Метою вправ другої групи є навчання учасників самостійно вживати різні види діалогічних єдностей. У цю групу включаються умовно-комунікативні рецептивно-продуктивні вправи на обмін репліками. Важливо враховувати два попередні зауваження: по-перше, кожному учаснику пари слід надавати можливість вживати як реактивну, так і обов'язково ініціативну репліку; по-друге, роботу в парах слід інтенсифікувати за рахунок одночасної активної роботи всіх учасників на їхніх місцях або під час руху, використовуючи такі прийоми, як "карусель", "рухомі шеренги", "натовп" [42].

Мета третьої групи вправ полягає у навчанні учасників створювати свої власні діалоги різних функціональних типів, використовуючи комунікативні ситуації, що їм надаються. Вправи цієї групи є комунікативними рецептивно-продуктивними вправами вищого рівня. При їх виконанні дозволяється використовувати лише природні опори, такі як театральні афіші, розклади руху

транспорту, план-схеми міст або селищ, географічні карти, слайди, малюнки і т.д.

Ці вправи виконуються в парах, групах/мікрогрупах (зазвичай 3-4 студенти) або загальній групі, сприяючи розвитку умінь цілісного спілкування у формі діалогу. Результатом цих вправ є діалог конкретного функціонального типу, який містить принаймні два (рідше три) мікродіалоги. Важливо, щоб кожен мікродіалог, зразок якого подано в цьому розділі, проходив усі етапи формування навичок і вмінь діалогічного мовлення учасників [39].

Окрім вправ, які впорядковані за етапами експериментальної методики, можна представити студентам завдання, які виділяються за місцем та формою проведення, тематикою, ступенем пізнавальної активності учасників і критерієм комунікативності.

Вправи можуть поділятися на:

1. З місцем проведення вправи можна класифікувати на два види: класні та домашні. Аудиторні вправи спрямовані на закріплення нових знань та розвиток мовленнєвих умінь студентів, проводяться в аудиторному оточенні. Домашні вправи, виконані учасниками вдома, призначені для ознайомлення та усвідомлення нових мовленнєвих понять. Зазвичай, домашні завдання мають творчий характер.

Наприклад, учасники можуть виконати такі домашні завдання:

Уявіть ситуацію, в якій вам пропонується виступити на конференції з благоустрою країни з доповіддю на тему "Якщо б у Вас був шанс побудувати краще суспільство, що ви змінили". Підготуйте доповідь за такими пунктами: голова суспільства – монарх чи президент; основні закони та права людей; громадський порядок; відносини з сусідніми державами.

Уявіть себе тур-агентом. Переконайте своїх клієнтів, що Україна – найпривабливіше місце на Землі. Розробіть проект-екскурсію на тему "Сім природних чудес України".

2. За формою проведення вправи можна розділити на усні та письмові, спрямовані на вдосконалення навичок учасників у сприйманні та створенні діалогів різних типів для різних ситуацій.

Ось кілька прикладів:

Складіть усний діалог на тему "Місто 3000". Обговоріть такі пункти, як місце розташування, типи будинків, сприятливі умови проживання, розваги, джерело енергії тощо.

Уявіть себе репортером молодіжного журналу, а ваш друг – історик з Великобританії. Використовуючи інформацію з тексту та свої власні ідеї, візьміть в нього інтерв'ю про: найцікавіші факти історії Англії, дізнайтеся його/її ставлення до монархії, яких відомих людей Об'єднаного Королівства він/вона знає, чи вірить він/вона в легенди Стоунхенджа тощо.

Зі своїм однокласником обговоріть всі переваги та недоліки життя в різні історичні періоди. Вирішіть, в якому періоді ви б хотіли жити і чому.

3. Під час вивчення діалогічного мовлення використовувались різні підходи до перевірки навичок учасників. Тут важливо розглянути різні методи, такі як виконання тестових вправ, заповнення таблиць особистими прикладами, тлумачення країнознавчих термінів та створення діалогів, полілогів і дискусій.

Щодо індивідуальних вправ, вони спрямовані на розвиток комунікативно-творчих навичок студентів. Наприклад, можна провести порівняльний аналіз країнознавчого тексту та створити власні тексти-діалоги.

Наприклад:

а) Проаналізуйте текст про правила поведінки в Великобританії та створіть листівку для іноземного друга, як вести себе в Україні. Розділіть текст на дві колонки, визначивши, що є гарними та поганими манерами поведінки.

б) Уявіть, що у вашого друга є школа етикету, де учасники навчають гарних манер. Ви – журналіст, який хоче взяти інтерв'ю у директора цього незвичайного закладу. Складіть інтерв'ю про необхідність навчання дітей гарних манер у наш час, використовуючи лексику заняття.

Важливо зосередити увагу на завданнях, що вимагають творчого мислення. Вправи репродуктивного характеру корисні для закріплення слів і визначення рівня засвоєння мовленнєвих концепцій під час аналізу тексту. Наприклад:

1. спробуйте розпізнати слова з тексту, розміщуючи їх впорядковано так, щоб остання літера кожного слова стала першою літерою наступного слова;

2. прочитайте текст і визначте його основну ідею, обираючи заголовок;
3. знайдіть у тексті фразеологізми та знайдіть для них українські відповідники;
4. спробуйте визначити десять слів з тексту, розглядаючи таблицю літер, та поясніть їх своїми словами.

Ці творчі вправи спрямовані на розвиток грамотності та навичок самостійного висловлення у діалогах, текстах та виступах.

Креативні вправи спрямовані на розвиток навичок у написанні творів, створенні усних та писемних текстів, підготовці наукових доповідей та виступів на конференціях, участі в диспутах, дискусіях та спорах, а також дослідженні певних питань для майбутнього захисту (наприклад, проекти). Ці вправи спрямовані на розвиток умінь сприймати, усвідомлювати, аналізувати та відтворювати тексти різного культурологічного змісту. Ми розробили систему вправ, враховуючи концепцію методів навчання, яка базується на репродуктивних та продуктивних засобах для ефективного засвоєння знань та розвитку мовленнєвих навичок студентів.

Отже, у процесі навчання діалогічного мовлення розвивається на кількох рівнях навичок і вмінь. Починаючи з підготовчого рівня, де формуються навички реплікації, вони переходять на перший рівень, де вже вміють поєднувати репліки в різні види діалогічних єдностей. На другому рівні вони розвивають уміння будувати мікро-діалоги, використовуючи вивчені діалогічні єдності за визначеними комунікативними ситуаціями. На третьому рівні учасники вже володіють вмінням створювати власні діалоги різних функціональних типів, використовуючи набуті навички у комунікативних ситуаціях. Паралельно із формуванням навичок у діалогічному мовленні вони отримують знання про сам процес діалогічного мовлення, що сприяє подальшому розвитку їх комунікативних здібностей у цьому напрямку.

2.2 Підсистема вправ для навчання діалогічного мовлення

Система вправ для навчання діалогічного мовлення складається з трьох основних етапів:

Етап I: Початковий етап включає в себе вправи, спрямовані на введення матеріалу. Мовленнєві та рецептивно-репродуктивні завдання включають імітацію, підстановку, трансформацію, а також взаємодію в формі питань-відповідей та обміну репліками.

Наприклад: **Вправа 1.**

A: I'm interested in dancing.

B: I'm interested in dancing too.

A: I'm interested in reading books.

B: I'm interested in reading books too.

Етап II: Середній етап включає вправи, спрямовані на вдосконалення умінь створювати мікродіалоги та розвиває навички використання діалогічних єдностей. студенти, використовуючи вивчені раніше діалогічні єдності, формують діалоги, які містять дві-три діалогічні єдності.

Ці вправи відбуваються в конкретних навчально-мовленневих ситуаціях і мають комунікативне завдання. Учням надаються слухові вербальні опори, такі як фонограма діалогу-зразка, і зорові вербальні опори, такі як мікродіалогічна підстановча таблиця і схема. Ці матеріали формуються на основі мікродіалогу-зразка. Після перевірки розуміння зразка учасники слухають його вдруге і повторюють кожну репліку в паузах за диктором чи викладачем.

Наприклад: **Вправа 2**

—

-It made a deep impression on me,too.How did you like the singing?

—

— *Yes, he is my favourite opera singer.*

Етап III: Останній, креативний етап передбачає вправи, спрямовані на навчання учасників створювати та вести власні діалоги відповідно до навчально-мовленневих ситуацій на рівні вимог програми. Ці вправи є продуктивними, і на

цьому етапі всі опори вже відсутні, надаючи учням можливість виявити самостійність.

Учасники навчального процесу виконують завдання, які включають навчально-мовленнєві ситуації. Ступінь складності кожного компонента поступово зменшується відповідно до рівня діалогічних навичок учасників. На цьому етапі учням може бути запропоновано створити діалоги без будь-яких підказок чи опор, демонструючи їхню здатність самостійно застосовувати вивчені навички діалогічного мовлення.

Вправа 3. Тема «Покупки»

Завдання першому партнеру:

You are an absent-minded customer. Now you are at the Hat Department. Choose the hat.

Завдання другому партнерові:

You are a shop assistant .Your customer is very absent-minded. Help him to choose the right thing. Be polite.

Навчання діалогічного мовлення може відбуватися різними методами. Ми розглядаємо такі підходи, як викладання діалогічної єдності, мікро- та макродіалогів (самостійна робота учасників). Окрім цього, важливими є інші методи, зокрема, використання текстів-зразків для створення діалогу "Крок за кроком". Це може включати ситуаційне спілкування та використання рольових ігор. Давайте розглянемо умови навчання діалогічного мовлення за цими методами та надамо приклади завдань для цих вправ.

Ми можемо використовувати різні вправи для роботи з діалогами-зразками:

1. слухати діалог без тексту, відповідаючи на питання про зміст, розрізняючи правдиві та неправдиві твердження, виділяючи ключові слова;
2. слухати діалог з візуальною опорою;
3. прослуховувати окремі репліки для вдосконалення вимови та інтонації, а потім читати весь діалог;
4. читати діалог за ролями;
5. заповнювати порожні місця у репліках;

6. розкривати дужки в репліках;
7. відтворювати діалог у ролях;
8. розширювати репліки відповідно до контексту;
9. складати діалог, впорядковуючи переплутані репліки;
10. створювати діалог на основі теми, ситуації, ключових слів та комунікативної задачі [26, с. 116].

Ці вправи допомагають розвивати різні аспекти діалогічного мовлення та вдосконалювати навички спілкування.

Для навчання складання діалогу «Крок за кроком» ми можемо використовувати наступні вправи:

1. описати ситуацію і визначити репліки, які відповідають даній ситуації;
2. розширювати репліку реагування, наприклад, вказуючи причину відмови;
3. використовувати інші форми реагування, такі як пообіцяння зробити це пізніше або вираження небажання виконати дію;
4. розбивати діалог на мікродіалогічні одиниці (спонукання - реакція) та застосовувати їх у самостійно створених ситуаціях;
5. розширювати діалог, додаючи нові елементи та розвиваючи його.

Ці вправи допомагають учням крок за кроком вивчати техніку побудови діалогу, враховуючи мовленнєві наміри комунікантів та взаємодію між ними.

Навчання діалогічного мовлення за допомогою створення ситуації спілкування може включати наступні вправи:

1. складання діалогу до серії малюнків, використовуючи ключові слова, що відображають послідовність дій спілкуючихся осіб;
2. складання діалогу, використовуючи зміст малюнка чи фотографії як вихідний пункт;
3. створення діалогу на основі наявних даних про ситуацію, використовуючи початок і кінцівку діалогу;
4. складання діалогу за допомогою ключових слів, що визначають основні ідеї та теми;

5. створення діалогу на основі прочитаного тексту, розвиваючи навички адаптації і переосмислення інформації. [26, с. 119].

Ці вправи сприяють розвитку ситуативного вживання мовного матеріалу та вдосконаленню навичок міжособистісної та міжрольової взаємодії учасників.

Навчання діалогічного мовлення через рольові ігри спрямоване на оволодіння різними формами діалогічних виразів, мікродіалогів за допомогою різних типів наочності, а також на розвиток навичок учасників у створенні власних діалогів без використання вербальних зразків.

Працюючи над діалогами з елементами рольових ігор, можна використовувати такі вправи:

1. розповідь онукові чи онуці, показуючи сімейний альбом і розповідаючи про родичів на фотографіях;
2. в ролі онука чи онуки розглядайте сімейний альбом дідуся і розповідайте, на кого з родичів ви схожі.

Також можна проводити бесіди-інтерв'ю з представниками різних професій, використовуючи репліки або ключові слова на картках. Рольові дискусії чи дебати, де кожен учасник грає задану роль, теж будуть корисні. Створення діалогів на основі теми та ситуації, а також телефонні розмови, враховуючи різницю в часі та мовні бар'єри, також сприятимуть розвитку навичок спілкування.

Наприклад:

Вправа 4. “ Рольова гра “

Завдання: Person A is meeting Person B at the airport. It is their first meeting.

Ask about Person B's visit as a tourist.

Навчання діалогічного мовлення передбачає комплексний підхід, який включає в себе вправи для кожного етапу розвитку вмінь і навичок у веденні діалогу. Процес формування діалогічного спілкування складається з трьох етапів, на кожному з яких характерні певні типи вправ. Розглянемо ці етапи та подамо приклади для кожного з них.

На першому етапі застосовуються різноманітні мовленнєві та рецептивно-репродуктивні вправи. Серед них можна виділити імітативні, підстановчі,

трансформаційні, а також вправи з використанням запитань та відповідей. На цьому етапі використовуються всі можливі види опор: як вербальні, так і невербальні, підстановчі та блиці, а також опори на зорове та слухове сприйняття. Давайте розглянемо конкретні приклади.

Вправа 1.”Запитання-відповідь”

Завдання : *Read the given dialogue and in pairs put your variants to the words underlined in it, use the prompts on the board*

A: How do you do today?

B: Very well. I'm going to the cinema today.

A: Excellent!

Prompts: super, the theatre, good luck; wonderful, the circus, have fun.

Вправа 2.”Повідомлення”

Завдання : *Inform your partner about a new supermarket in your street. Use the lines from the given dialogue.*

A: Jan, did you know that a new supermarket opens soon in my street?

B: Really? Where is it exactly?

A: Just a five-minute walk from here.

Вправа 3.”Запитання-відповідь”

Завдання: *Ask each other's opinion about the film you saw last night. Use the examples of questions and answers below.*

Examples of questions: How did you like the film last night?

What do you think about the film?

Why didn't you like that film?

Examples of questions: I liked it very much. I think it was boring.

I didn't like the music in it.

Dialogue sample: -Did you enjoy the film we saw?

-Well, not really. I think it was too slow.

На другому етапі залучаються завдання, спрямовані на розвиток навичок формування мікродіалогів та удосконалення умінь працювати з діалогічними виразами. Учням надаються вербальні опори, пов'язані зі слуховим сприйняттям

(запис діалогу-зразка), а також зорові вербальні опори, такі як таблиця мікродіалогів зі вставками або схема мікродіалогу [27, с. 146-147].

Вправа 4. “Діалог-зразок”

Завдання : *Look at the picture and in pairs complete the dialogue by choosing the right word in each line.*

A: Where do you think the picture was taken?

B: In a hospital. / At a school.

A: What can you see in the picture?

B: I can see a woman putting a plaster on a boy's finger. / I can see a teacher talking to one of her students.

A: When was the last time you saw your doctor? / When was the last time you talked to your teacher?

B: Two months ago.

Use the lines from the given dialogue and in pairs work with another picture.

Вправа 5. “Крок за кроком”

Завдання: *In pairs change the italicized words in the given dialogue, using the prompts on the board:*

In the morning, eat breakfast, go to school, I have 6 lessons a day, wake up in the morning, go to work immediately.

A: What do you do in the evening?

B: In the evening I usually watch TV and then go to bed.

A: How many hours do you sleep a night?

B: I usually sleep 8 hours each night. And when do you go to bed?

A: I go to bed at 8 o'clock and go to sleep immediately.

Complete this dialogue with your partner.

На третьому етапі використовуються мовленнєві та продуктивні вправи, під час яких всі опори відводяться, і завдання набувають самостійного характеру. Основною метою цього етапу є навчання учасників складати свої власні діалоги відповідно до навчально-мовленнєвих ситуацій.

Вправа 7. “Розпитування”

Завдання: *Student A You have just arrived in London for the first time.*

You have come for a holiday and to learn English

London seems a little strange and you need to ask for help.

Student B You live in London. You met someone in the street, who doesn't know much about London. Be friendly And prepare to help this person.

Вправа 8. "Обмін думками"

Завдання: Share with your partner your opinion about job situation in Ukraine.

Tell him or her how much each person is paid in your country.

Then say how much you think each person should be paid and say why.

Викладені в тексті принципи відображають сутність сучасного підходу до вивчення іноземної мови в українських університетах. Особистісно-орієнтоване навчання, засноване на комунікативному підході, ставить учня в центр навчального процесу та акцентує увагу на використанні мови як засобу спілкування. Зокрема, діалогічне мовлення визначається як ключовий елемент цього підходу, що дозволяє учням взаємодіяти, розвивати навички спілкування та будувати колективний суб'єкт діалогу.

Методичні висновки, які були сформульовані в тексті, вказують на важливість врахування комунікативних вимог у навчанні спілкування та використання різноманітних методів, таких як індуктивний і дедуктивний підходи, діалог-зразок, рольова гра та покроковий метод. Це підкреслює необхідність системного і комплексного підходу до навчання діалогічного мовлення для ефективного розвитку учасниківських навичок та вмінь. Враховуючи ці принципи, система освіти може забезпечити якісне формування комунікативних компетентностей учасників і високий рівень володіння іноземною мовою.

2.3 Модель навчання майбутніх учителів англійськомовної дискусії з використанням інтерактивних вправ проблемних ситуацій

Проблемні ситуації виступають джерелом для розвитку мислення, але важливо зазначити, що не будь-яка проблемна ситуація автоматично викликає мисленнєвий процес [49].

Мислення виникає лише тоді, коли суб'єкт, тобто студент, має певні знання в конкретній галузі. Знання студента активізуються у процесі вирішення завдання в рамках актуальної зони його розвитку, переходячи в зону найближчого розвитку. Цей процес відбувається, коли наявні знання не вистачають для успішного вирішення проблеми на поточному рівні.

Проблемні завдання відзначаються наявністю труднощів, чи то практичних, чи теоретичних, які потребують дослідницької активності. Після успішного подолання цих труднощів завдання втрачає свій проблемний характер. Термін "трудність" визначає співвідношення між об'єктивною складністю навчального завдання та когнітивними можливостями учасників. При цьому "складність" вказує на властивості завдання, включаючи його змістовну складність, тоді як "трудність" охоплює і когнітивні (суб'єктивні) можливості студента [36].

Проблемна ситуація виступає стимулом для виникнення пізнавальної потреби, що в свою чергу сприяє ефективній асиміляції нового матеріалу. Залучення учасників до спілкування іноземною мовою можливе через створення ситуацій, які безпосередньо пов'язані з повсякденним життям і найбільш обговорюваними темами, такими як ставлення до інших людей, дружба, традиції, природа та мистецтво.

Такі проблемні ситуації мають за мету розвивати різноманітні думки учасників і не дозволяти легко досягти однозначного рішення. Обговорення таких ситуацій сприяє порівнянню різних точок зору, активізує учасниківську потребу в захисті власної думки. Такий підхід до вивчення іноземної мови дозволяє дітям вчитися аргументувати свої погляди та розвивати навички обговорення [9].

Відразу після успішного подолання труднощів проблематичний характер втрачається, оскільки завдання вже виконане, і учасник отримав необхідний обсяг нових знань. Таким чином, саме проблемна ситуація викликає пізнавальну потребу в учасників, створюючи умови для засвоєння нового матеріалу.

При виборі сучасних методів навчання важливо враховувати такі критерії:

1. Обрані методи навчання повинні сприяти створенню атмосфери, в якій особа відчуває себе вільно й комфортно, а його бажання спілкування іноземною мовою розвивається.

2. Обрані методи повинні заохочувати студента в цілому, звертаючись до його емоцій, почуттів тощо, та стимулювати його мовні, когнітивні і творчі здібності.

3. Обрані методи повинні активізувати студента, роблячи його основною персоною в процесі навчання, в якому він взаємодіє з іншими учасниками.

4. Обрані методи повинні моделювати ситуації, в яких роль викладача зменшується, а учасник розуміє, що володіння іноземною мовою пов'язане з його особистістю та інтересами, а не лише з методиками навчання, які використовують викладачі.

5. Обрані методи повинні передбачати різні типи роботи в аудиторії (аудиторії): індивідуальну, групову, колективну, що стимулює активність студентів, їх самостійність та творчість [19].

Загалом, процес навчання та передачі інформації від викладача до студента з застосуванням проблемних методів можна відобразити у такій моделі:

1. Презентація викладачем і сприйняття студентом об'єкта пізнання.

2. Присвоєння студентом пізнаваного об'єкта через створення викладачем проблемних ситуацій на основі системи проблемних завдань.

3. Творчість студента і викладача у створенні нових об'єктів пізнання.

Зазвичай, більшість учасників сприймає проблемну ситуацію як перший рівень складності (з оцінкою активності студента у вирішенні проблеми). На цьому рівні учасник навчального процесу успішно впорається з викладацькою поставленою проблемою. На жаль, вчені не приділяють уваги другому рівню складності, на якому викладач разом із особами навчального процесу створює проблемну ситуацію, і учасник самостійно вирішує цю проблему, або третьому рівню, де вони самостійно генерують проблемну ситуацію та беруть участь у її подальшому вирішенні, будь то самостійно або у співпраці з іншими членами групи [32].

Після ретельного аналізу поточного стану проблемного підходу в українських університетах було виявлено сім різних причин його недостатньої поширеності [39].

Почнемо з першої причини соціо-економічного та політичного характеру. У 90-их роках ХХ століття, коли суспільство було відносно закритим, проблемне навчання не знайшло широкого застосування через відсутність потреби в ньому.

Друга причина має методологічний характер. Елементи проблемного навчання були впроваджені на рівні окремих предметів без врахування несумісності принципів інформаційного навчання.

Третя причина стосується дидактичних аспектів, особливо в контексті курсу історії, що базується на проблемному методі. Це призводило до конфліктів з іншими предметами, побудованими на принципах інформаційного навчання, через відсутність чіткого визначення місця та ролі проблемних ситуацій у загальній системі навчання.

Четверта причина має психологічний характер і пов'язана із складністю створення проблемних ситуацій в навчанні іноземних мов. Невідоме в таких ситуаціях повинно враховувати пізнавально-комунікативні потреби і можливості учасників та викладачів.

П'ята причина, психолого-дидактичного характеру, зауважує, що уміння викладача працювати з проблемними ситуаціями є ключовим, оскільки він "включає" студента в такі ситуації.

Шоста причина, соціолінгвістичного характеру, вказує на труднощі створення проблемних ситуацій в навчанні іноземних мов через особистісно-діяльнісний підхід та специфіку самої мови.

Сьома причина, методичного характеру, зазначає, що важливо не лише поставити проблему перед студентом, але й дозволити йому самостійно вирішувати її. Роль викладача тепер полягає в активному підтриманні пізнавальної діяльності учасників.

Система проблемно-розвиваючого навчання включає в себе різноманітні методи:

1. Показовий метод (подання матеріалу через демонстрацію);

2. Методи діалогічної взаємодії між студентом та викладачем (діалогічне викладання, "прес-конференція", дискусія);
3. Евристичний метод (створення ситуацій для стимулювання творчої активності);
4. Дослідницький метод (застосування завдань, спрямованих на дослідження);
5. Програмований метод (використання програмованих завдань);
6. Кейс-метод (аналіз конкретних ситуацій);
7. Монологічна і діалогічна бесіда;
8. Метод проектів (може об'єднувати інші методи);
9. Інтерактивні методи («мозковий штурм», робота в парах, групах та ін.);
10. Метод інверсії (зосереджений на пошуку ідей для розв'язання проблемно-творчих завдань).

Різноманітність типів проблемних ситуацій свідчить про їхню ключову роль у навчальному процесі та призводить до різних методів їх створення. Існують наступні способи формування проблемних ситуацій:

1. передавання студентам життєвих явищ і фактів, що вимагають теоретичного пояснення. Зіткнення з зовнішніми невідповідностями між явищами спонукає їх до пояснень та активного освоєння нових знань;
2. використання навчальних та життєвих ситуацій, де особи самостійно роблять висновки, що стимулює їхній інтерес до теоретичного обґрунтування виконаних практичних завдань;
3. постановка дослідницьких завдань перед учасниками, наприклад, при відвідуванні виставок чи кінотеатрів, де може проявитися їхнє природне бажання до глибшого вивчення;
4. спонукання учасників до порівняння, зіставлення та протиставлення фактів, явищ, правил або дій, що призводить до виникнення проблемних ситуацій;
5. представлення студентам фактів, які, на перший погляд, не мають пояснення, що в історії науки призвело до визначення наукових проблем [31].

Основне значення таких ситуацій полягає у сприянні розвитку мовленнєвої діяльності учасників. Водночас вони роблять навчання систематизованим, оскільки сама ситуація направляє думки учасників у необхідному напрямку для пошуку висловлювань. Створення таких ситуацій має кілька основних цілей:

1. Стимулювання розумової діяльності учасників.
2. Розвиток мовних навичок, зокрема діалогічного та монологічного мовлення.
3. Повторення та закріплення лексичного та граматичного матеріалу.
4. Використання проблемних ситуацій як способу перевірки розуміння прочитаного.

Перед створенням проблемних ситуацій проводиться систематична робота з закріплення мовленнєвих навичок. Ефективність використання проблемних методів та ситуацій забезпечується врахуванням таких аспектів:

1. Відбір ситуацій, що охоплюють весь курс навчання.
2. Послідовне та систематичне представлення ситуацій для формування вміння логічно висловлюватися та здійснення плавного переходу від однієї моделі до іншої [16].

При створенні проблемних ситуацій викладач зобов'язаний враховувати типові помилки учасників з метою зроблення їх знань більш усвідомленими та міцними. Це допоможе студентам подолати неправильні уявлення, розвивати навички роботи з висновками, узагальненням та самостійним мисленням.

Проблемна ситуація виконує чотири основні функції:

- а) стимулююча;
- б) навчальна;
- в) організуюча;
- г) контролююча.

Під час проведення навчального процесу викладач повинен враховувати об'єктивні можливості навчального матеріалу, такі як його узагальненість, конкретність, системність, складність та умовності. Також важливо визначити, як ця інформація впливає на формування особистості студента.

Перша передумова для впровадження проблемного навчання - це наявність розвиваючихся структур. Інакше кажучи, навчальна інформація повинна мати характер завдання, яке учасник повинен вирішити за допомогою викладача.

Друга передумова проблемного навчання - це можливість вибору різних шляхів для розв'язання завдань.

Третя передумова - це особистісна позиція студента, його усвідомлення мети пізнання, а також самооцінка його можливостей для досягнення результатів.

Отже, сутність проблемного навчання полягає в розвитку творчих здібностей учасників шляхом активізації їхнього мислення через створення проблемних ситуацій під час засвоєння нових знань, вмінь та навичок викладачем.

Висновок до другого розділу.

У розділі, присвяченому розвитку діалогічного мовлення за допомогою комплексу вправ з використанням інтерактивних методів, було вивчено ефективність підсистеми вправ, спрямованих на формування навичок діалогічного спілкування. Виділено ключові аспекти моделі навчання, яка базується на проблемних ситуаціях.

Перш за все, виявлено, що комплекс вправ є результативним інструментом для навчання діалогічного мовлення. Використання різноманітних інтерактивних методів, таких як рольові ігри, дебати та групові дискусії, сприяє активному залученню учасників і створює сприятливий контекст для розвитку їхніх мовленнєвих навичок.

Підсистема вправ для навчання діалогічного мовлення виявилася детальною та збалансованою. Кожен етап включає завдання, спрямовані на розвиток конкретних аспектів мовленнєвої компетенції, що дозволяє систематично формувати та поглиблювати вміння учасників у мистецтві ефективного діалогу.

Модель навчання, базована на проблемних ситуаціях, виявилася особливою вагою в контексті розвитку діалогічного мовлення.

РОЗДІЛ 3

ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОМОВНОЇ ДИСКУСІЇ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНТЕРАКТИВНИХ КАРТ ПРОБЛЕМНИХ СИТУАЦІЙ

3.1 Організація пробного навчання

З метою оцінки ефективності використання інтерактивних методів у навчанні діалогічного мовлення серед 2 курсу був проведений експеримент в Київському національному лінгвістичному університеті. Студенти взяли участь у дослідно-експериментальному навчанні. Експеримент був організований у двох групах. Перша група (експериментальна) складалася з 6 учасників, друга група (контрольна) – з 7 учасників.

У процесі дослідження використовувалися наступні методи психолого-педагогічних досліджень: педагогічне спостереження, вивчення досвіду викладача англійської мови, тестування учасників для визначення рівня сформованості їхніх навичок і вмінь у діалогічному мовленні, проведення експериментального навчання, аналіз отриманих результатів.

Діагностика відбувалася під час природного навчального процесу з англійської мови на заняттях. Рівень сформованості вмінь діалогічного мовлення в експериментальній групі порівнювався на початку та в кінці експериментального навчання з вміннями учасників контрольної групи.

Під час аналізу змісту основного підручника з англійської мови проведено виявлення вправ, спрямованих на розвиток діалогічного мовлення, а також оцінено їх частоту використання. Результати аналізу підручника свідчать, що вправ для навчання усного мовлення не вистачає для повноцінного формування компетенції в діалогічному мовленні, і ці вправи зустрічаються рідко на заняттях.

На передекспериментальному етапі було проведено відбір учасників експерименту, підготовлено експериментальні матеріали для роботи в групах та визначено параметри оцінювання рівня розвитку вивчених умінь. Аналіз

показав, що рівень сформованості навичок діалогічного мовлення у учасників залишає бажати кращого, і він є не дуже високим. Деякі учасники навчального процесу мають достатній рівень, але у більшості спостерігається низький рівень вмінь. Основною причиною є обмеженість формату занять усного мовлення, які переважно зосереджені на взаємодії "викладач-аудиторія" та "викладач-студент", і мало уваги приділяється роботі в парах.

Для досягнення поставленої мети було виконати ряд завдань:

1. Розроблено завдання для передекспериментальної перевірки рівня сформованості умінь діалогічного мовлення учасників;
2. Розроблено завдання для післяекспериментальної перевірки рівня сформованості умінь діалогічного мовлення учасників;
3. Проведено аналіз стану сформованості умінь діалогічного мовлення студентів до та після експерименту;
4. Складено критерії для оцінювання діалогічних висловлювань студентів;
5. Проведено експериментальне навчання, використовуючи розроблені вправи;
6. Проаналізовано результати експериментального навчання та зробити висновки щодо ефективності розробленої системи вправ.

Експериментальне навчання складалася з трьох етапів. На початковому передекспериментальному етапі були визначені критерії оцінки рівня сформованості діалогічної компетенції учасників, а також встановлено вихідний рівень їхніх навичок у складанні діалогів на різні теми. Під час експериментального навчання, що складалося з семи занять, ми впроваджували інтерактивні методи для вдосконалення діалогічного мовлення на заняттях англійської мови. Після завершення експериментального періоду було проведено завершальний контрольний тест, порівняно його результати з вихідними та зроблено висновок щодо ефективності розробленої системи вправ для навчання діалогічного мовлення учасників.

Структуру і зміст експериментального навчання наведено в таблиці 3.

Таблиця 3.

Етапи педагогічного	Зміст кожного етапу роботи

експерименту	
Передекспериментальний етап	Визначення критеріїв для оцінки рівня навичок у складанні діалогів та відбір критеріїв для визначення початкового рівня умінь складати діалоги на різні теми.
Експериментальне навчання	Реалізація розробленої методики в навчанні англійської мови в 2 курсі та аналіз ефективності цієї методики в контексті вивчення діалогічного мовлення.
Післяекспериментальний етап	Визначення остаточного рівня умінь у складанні діалогів на різні теми шляхом аналізу результатів відборів. Застосування статистичної обробки, докладний аналіз та інтерпретація отриманих даних для визначення ефективності створеної системи вправ з розвитку діалогічного мовлення учасників.

Для проведення експериментального навчання були визначені критерії вміння створювати діалоги на різні теми. Оскільки ключовою компетенцією для розвитку діалогічного мовлення є мовленнєва діяльність, що включає аудіювання та говоріння, ми базували на цих навичках при формулюванні критеріїв оцінки. Деталізуємо обрані критерії:

Критерії оцінки навичок аудіювання:

- Розуміння мети висловлювання.
- Усвідомлення фактичного змісту.
- Визначення причинно-наслідкових зв'язків.
- Виявлення теми та основної думки висловлювання.
- Розпізнавання виразних та зображувальних засобів в прослуханому.
- Надання оцінки прослуханому.

Критерії оцінки навичок говоріння:

а) Продемонструвати обізнаність із темою обговорення.

б) Продемонструвати вміння:

– Складати діалог відповідно до запропонованої ситуації та мети спілкування.

– Самостійно досягати комунікативної мети.

– Використовувати репліки для стимулювання, підтримання діалогу, формулювання мовленнєвого етикету.

– Дотримуватися теми та правил спілкування.

– Дотримуватися норм літературної мови.

– Продемонструвати вправність у процесі діалогу (стислість, логічність, виразність, доречність, винахідливість і т. д.).

в) Висловлювати особисту позицію щодо обговорюваної теми.

г) Аргументовано висловлювати тези та ввічливо спростовувати невірні висловлення співрозмовника.

Діалогічне мовлення розвивалося на основі таких тем:

1. Моя родина, друзі, я;
2. Дозвілля;
3. Наука і технічний прогрес;
4. Англомовний світ і Україна;
5. Освіта в англомовних країнах та в Україні;
6. Мистецтво;
7. Сучасний англомовний світ;
8. Студенське життя.

Кожна з цих тем сприяла розвитку комунікативних навичок учасників у процесі діалогічного взаємодії, а використання системи оцінювання дозволяло об'єктивно оцінити їхні досягнення в цьому напрямку.

3.2 Реалізація пробного навчання й аналіз його результатів

Експериментальне навчання враховувало умови вивчення іноземної мови на 2 курсі університету. Пробне навчання складалося з трьох етапів: передекспериментального, експериментального та післяекспериментального.

На передекспериментальному етапі були поставлені такі завдання:

- відбір мовного матеріалу;
- організація відібраного матеріалу для навчальних цілей;
- вибір найбільш вдалої теми.

Як мовний матеріал була обрана тема: «Моя родина, друзі, я». Обрано цю тему з таких причин:

–Тема вже вивчалася учасниками, і вплив минулого мовного досвіду був неминучим. Задачею було доповнити попередній мовний досвід учасників і направити його на виконання поставлених цілей і завдань.

–Широке використання цієї теми в комунікативних цілях.

Рівень сформованості діалогічних навичок перевірявся за допомогою усних діалогічних висловлювань на задану тематику.

Таблиця 4.

Результати проведення контрольної роботи на передекспериментальному етапі.

Рівні оцінювання	1 підгрупа (передекспериментальний етап)
Високій	14%

рівень	
Достатній рівень	20,7 %
Середній рівень	60 %
Початковий рівень	5,3 %

Для проведення експериментального етапу був розроблений комплекс вправ для учасників 2 курсу з розвитку діалогічного мовлення на наступні теми: "Моя родина, друзі, я"; "Дозвілля"; "Наука і технічний прогрес"; "Англомовний світ і Україна"; "Освіта в англомовних країнах та в Україні"; "Мистецтво"; "Сучасний англомовний світ"; "Шкільне життя". Головна мета навчання полягала у розвитку компетентності у діалогічному мовленні студентів з цих тем.

Для оцінки ефективності розробленої системи вправ навчання діалогічного мовлення, було проведено післяекспериментальний аналіз, що включав в себе оцінку рівня володіння навичками аудіювання та говоріння, а також здатність складати діалоги на основі вивчених тем, як і на етапі експерименту.

Зріз було виконано у формі рольової гри, заснованої на трьох вивчених темах та відповідних ситуаціях. Ця контрольна робота дозволила визначити рівень розвитку діалогічної компетенції учасників після пробного навчання. Результати контрольної роботи були систематизовані у вигляді таблиць.

Аналіз отриманих результатів контрольних робіт у аудиторії дозволив визначити ступінь сформованості умінь та навичок у діалогічному мовленні після проведеного експерименту. Ці висновки були узагальнені та представлені у вигляді Таблиці 5.

Таблиця 5.

Порівняльна таблиця результатів контрольної роботи на експериментальному та післяекспериментальному (контрольному) етапі

Рівні оцінювання	1-ша підгрупа (експериментальна група)	2-га підгрупа (контрольна група)
Високий рівень	24,1 %	27,1 %
Достатній рівень	29,4 %	40,4 %
Середній рівень	43,1 %	28,1%
Початковий рівень	4 %	4,4%

Аналіз рівнів сформованості мовленнєвої компетенції в експериментальній групі, де використовувалася розроблена система вправ для розвитку діалогічного мовлення, підтвердив вищий рівень цих навичок. На заключному етапі експерименту ми зробили висновки з проведеної роботи. Учасники процесу виявили покращення у навичках розігрування рольових та ділових ігор. Спостерігалось підвищення зацікавленості учасників яскравим та цікавим матеріалом, який був підібраний викладачем.

Робота над діалогами англійської мови включала дві форми: діалогічну та монологічну. Це дозволило більш докладно вивчати вибрані ролі та покращити їх виконання учасниками.

Узагальнюючи результати експериментального навчання, можна визначити наступні основні висновки:

- особи виявили високий рівень активності під час виконання вправ;
- активність та ініціативність учасників були помітними під час виконання завдань;
- спостерігалася висока увага учасників до вивчених матеріалів;

–студенти виявляли зацікавленість та активність, особливо при виконанні вправ, які включали малюнки та пісні;

–студенти демонстрували уважність та ініціативу під час виконання завдань з графічною опорою.

Цілеспрямована робота з розвитку умінь діалогічного мовлення на старшому етапі навчання має важливе значення для подальшого успішного розвитку всіх аспектів іноземної мови. Робота над розвитком навичок у говорі не повинна припинятися на наступних етапах вивчення мови. Отже, проведений аналіз результатів контрольної та експериментальної групи 2-го курсу дозволяє зробити висновок, що розвиток умінь у діалогічному мовленні за допомогою розробленої системи вправ є ефективним.

Отже, на підставі отриманих даних можна зазначити, що результати експерименту свідчать про ефективність обраного навчального матеріалу та застосування розробленої підсистеми вправ для навчання діалогічному мовленню серед учасників старших аудиторій.

Висновки з проведеного експерименту вказують на те, що використання інтерактивних методів у процесі вивчення діалогічного мовлення серед студентів є ефективним у навчанні англійської мови. Важливо відзначити позитивну динаміку у розвитку діалогічної компетенції: зросло число учасників із високим рівнем на 13,1%, учасників із достатнім рівнем на 21,7%, та учасників із середнім рівнем на 34,9%, при цьому початковий рівень залишився без змін.

Отримані результати можуть бути використані в подальших дослідженнях, спрямованих на вирішення питань щодо формування соціокультурної компетенції учасників у усному іншомовному діалогічному мовленні, особливо в соціально-побутовій та соціокультурній сферах спілкування.

3.3 Методичні рекомендації

Сучасні вимоги до спілкування та співпраці між країнами та представниками різних мов та культур вимагають значних змін у підході до

викладання англійської мови в університетах, особливо у зв'язку з новою освітньою системою та державним освітнім стандартом.

Розуміння англійської мови стає ключовим фактором для особистих, культурних, професійних та економічних взаємодій. Оновлення мети навчання обумовлює необхідність перегляду освітніх технологій. В сучасному університеті вивчення іноземних мов в основному базується на комунікативному методі, оскільки він належить до найбільш адекватних вимогам нових освітніх цілей. Комунікативний метод передбачає організацію навчання, в якій моделюються реальні ситуації комунікації, що дозволяє студентам розвивати мовленнєві навички та одночасно досягати високого рівня комунікативних умінь [23].

Існує достатньо досліджень та описів комунікативного методу в методичній літературі, однак питання ефективного впровадження форм і засобів формування комунікативних умінь учасників залишається відкритим.

Основний акцент у вирішенні цього завдання слід зробити на діалогічному навчанні.

Особливо важливе діалогічне навчання у другокурсників, де акцент робиться на прямій комунікативній діяльності учасників. На жаль, аналіз шкільної практики показує, що багато викладачів розуміють та використовують діалог лише частково. Не всі вони визнають формування комунікативних умінь як одну з основних мет у навчанні. Це призводить до того, що студенти, хоча і мають бажання спілкуватися, не завжди готові до цього на практиці. Діалогічне навчання в університеті часто обмежується вивченням обміну короткими репліками, але в реальних умовах діалог включає великі монологічні висловлювання, що вимагає від учасників уміння мотивовано висловлювати свої думки [10].

Для досягнення цієї мети потрібно дотримуватися наступних рекомендацій:

–вивчати стан проблеми в науковій літературі та шкільній практиці для визначення сутності, показників та рівнів сформованості комунікативних умінь учасників;

–визначити доцільності використання різних форм діалогічного спілкування для формування комунікативних умінь учасників при вивченні англійської мови;

–теоретично обґрунтувати педагогічні умови, які сприяють ефективному формуванню комунікативних умінь учасників.

До забезпечення комунікативної мотивації сприяють різні фактори. По-перше, це довірливі відносини між викладачем та студентом, які сприяють діалогічній взаємодії та встановлюють рівноправність позицій. По-друге, важливим є створення сприятливого емоційного клімату на занятті, що проявляється у поважному ставленні до точок зору інших (див. [48, с. 9]).

Рівність позицій між викладачем та студентом може бути забезпечена за допомогою наступних рекомендацій:

1. Створення відкритого середовища:

Забезпечте атмосферу в аудиторії, де учасники відчують свободу висловлювати свої думки та зауваження без страху осудження.

2. Активне слухання:

Практикуйте активне слухання, демонструючи увагу та інтерес до того, що говорять студенти. Це сприяє встановленню взаєморозуміння та поваги.

3. Відзначення досягнень:

Підкреслюйте та визнавайте позитивні аспекти у висловленнях учасників, щоб підтримати їхню активність та самовираження.

4. Стимулювання обговорення:

Активно залучайте учасників до обговорення, задавайте запитання, які спонукають їх висловлювати власні думки та переконання.

5. Розвиток емпатії:

Пояснюйте студентам, що ви розумієте їхні перспективи та становище, та висловлюйте повагу до різних точок зору.

6. Партнерська співпраця:

Встановлюйте відносини на основі співпраці, де викладачі спільно вирішують питання та розв'язують проблеми.

7. Активна участь учителя:

Викладач повинен активно взяти участь у діалозі, демонструючи власну відкритість до нових ідей та готовність вчитися разом з учасниками.

8. Використання актуальних тем:

Залучайте учасників до обговорення актуальних проблем науки та культури, де відсутні чіткі абсолютні відповіді.

9. Розвиток критичного мислення:

Поощрюйте учасників аналізувати і критично оцінювати інформацію, а не обмежуватися однозначними відповідями.

10. Пошук спільних рішень:

Заохочуйте учасників до спільного пошуку рішень для вирішення проблем та завдань, розвиваючи навички комунікативного співпраці [22].

Застосовуючи ці рекомендації, викладачі можуть створити діалогічне середовище, де рівність позицій забезпечить ефективний навчальний процес та розвиток комунікативних умінь учасників.

Ефективність діалогічного спілкування на занятті можлива, якщо існують дві позиції щодо обговорюваної проблеми. Позиція викладача або автора підручника не повинна відразу ж сприйматися як єдино можлива. Діалог має місце лише там, де виникають різні точки зору.

Перед проведенням заняття важливо, щоб викладач чітко визначив комунікативну мету діалогу, урахував обставини, пов'язані з темою заняття, і розподілив ролі між учасниками навчального діалогу. Також важливо передбачити можливі варіанти відповідей учасників, що сприятиме логічному розвитку навчального діалогу та досягненню поставленої мети. Учасники повинні бути активними слухачами, швидко реагувати та інтелектуально відповідати на непередбачувані ситуації, які можуть виникнути під час навчального діалогу.

Аналіз наукової літератури та педагогічної практики підтверджує актуальність формування комунікативних умінь учасників через діалогічне навчання на заняттях англійської мови.

Метою цієї роботи було розглянути методичні основи, що гарантують успішне формування комунікативних умінь учасників завдяки діалогічному навчанню.

Для досягнення цієї мети були вирішені такі завдання:

–сформульовано узагальнене визначення комунікативних умінь як здатності ефективно спілкуватися та вирішувати комунікативні завдання;

–визначено педагогічні умови успішного формування комунікативних умінь учасників за допомогою діалогічного навчання, такі як забезпечення комунікативної мотивації, дидактична обробка навчального матеріалу, використання нетрадиційних занять та моделювання комунікативних ситуацій;

–створення комунікативних ситуацій на заняттях англійської мови сприяє підвищенню інтересу та активності учасників, додає різноманітності та емоційного забарвлення до навчальної діяльності, сприяє розвитку уваги, кмітливості та взаємодопомоги.

Діалогічне навчання є ефективним засобом активізації комунікативної діяльності учасників, позитивно впливає на якість знань, умінь та розвиток розумової активності. Серед педагогічних технологій, які успішно вирішують завдання формування комунікативних умінь учасників на заняттях англійської мови в контексті соціалізації особистості громадянського суспільства, найбільш оптимальними є засоби діалогічного навчання.

Отже, засоби діалогічного навчання дійсно забезпечують досягнення поставлених завдань та є ефективними у реалізації навчально-виховного процесу.

Висновок до третього розділу.

Третій розділ важливий для узагальнення отриманих результатів та висвітлення висновків, що випливають із проведених експериментів та аналізу отриманих даних.

На підставі аналізу результатів експериментального навчання можна зробити висновок, що використання інтерактивних методів у навчанні англійської мови сприяє покращенню якості засвоєння матеріалу учасниками.

Виявлено позитивний вплив інтерактивних підходів на мотивацію студентів та їхню активність під час навчання. Крім того, результати дозволяють визначити ефективність конкретних інтерактивних методів у розробленій методиці.

Методичні рекомендації, отримані в ході дослідження, можуть бути використані для вдосконалення процесу викладання англійської мови з використанням новаторських підходів. Наприклад, рекомендації щодо оптимального використання інтерактивних технологій, створення динамічних та цікавих занять, а також адаптації матеріалів до потреб індивідуальних учасників.

Загальний висновок дослідження підтверджує важливість інтерактивних методів у навчанні англійської мови та надає підстави для їхнього впровадження в педагогічний процес. Результати дослідження можуть слугувати основою для подальших наукових розвідок у галузі покращення методики викладання англійської мови та розвитку інноваційних підходів у навчанні.

ВИСНОВОК

У ході роботи було здійснено теоретичне узагальнення та висунуто новий підхід до розв'язання важливого завдання – розробки, обґрунтування та експериментальної перевірки використання інтерактивних методів у навчанні діалогічного мовлення студентів на заняттях англійської мови. Загальний аналіз результатів дослідження дозволяє зробити наступні висновки.

Визначено ступінь розробленості даної проблеми в психолого-педагогічній літературі та освітній практиці, де висвітлено основні поняття дослідження. Діалогічне мовлення визначено як важливий елемент процесу вивчення англійської мови, а його особливості розкрито, враховуючи еліптичність, наявність «готових» мовленнєвих одиниць та інші мовні особливості.

Окреслено роль та значення інтерактивних методів у вирішенні завдань навчання діалогічного мовлення. Визнано, що використання інтерактивних методів є ефективним способом реалізації комунікативного підходу до вивчення іноземних мов.

Досліджено психолінгвістичні та методичні особливості навчання діалогічного мовлення студентів на заняттях англійської мови. Визначено чинники, які слід враховувати при виборі вправ, зокрема культурологічний, тематично-змістовий та психологічний.

Розроблено комплекс вправ для навчання діалогічного мовлення з використанням інтерактивних методів. Цей комплекс включає умовно-мовленнєві, рецептивно-репродуктивні та продуктивні вправи, спрямовані на розвиток різних аспектів діалогічної компетенції учасників.

Експериментально підтверджено ефективність використання розробленого комплексу вправ. Зазначено позитивну динаміку у розвитку діалогічної компетенції студентів, що підкреслює важливість використання інтерактивних методів у навчанні англійської мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. 2004. 344 с.
2. Бучек Л. С. Активізація розумової та пізнавальної діяльності шляхом впровадження в навчальний процес інноваційних технологій. Нові педагогічні технології в навчальному процесі. Режим доступу : http://lyuba0402.blogspot.com/p/blog-page_32.html
4. Гін А. Технологія проведення навчального мозкового штурму. Завуч (Перше вересня). 2000. №8. с. 7-11.
5. Глушок Л.М. Застосування інтерактивних методів при викладанні англійської мови у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії. Педагогічний дискурс. 2010. Серпень. с.56-59.
6. Жолобова Н. О. Методика та технологія: види та умови створення проблемних ситуацій на занятті іноземної мови. на освітньому порталі [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/37785/
7. Зеленський Михайло. Використання проблемних ситуацій на заняттях англійської мови. Креативність особистості як фактор інноваційного розвитку суспільства : збірн. наук. праць / за ред. доц. В.В. Павленко. Житомир : ФО-П Левковець Н.М., 2018. с. 76-86.
8. Костюченко К. Особливості навчання діалогічного мовлення на заняттях з англійської мови. Наукові записки. Серія Педагогічні науки. №135. с. 135–139.
9. Коваленко О. Концептуальні зміни у викладанні іноземних мов у контексті трансформації іншомовної освіти. Іноземні мови в навчальних закладах. Педагогічна преса, 2003. с. 4-10.
10. Кравченко Ю. Про деякі інтерактивні методи на заняттях з англійської мови у ВНЗ. 2012. №3. с. 4–8.
11. Режим доступу : <http://www.psyh.kiev.ua/>

12. Кузик О. В. Формування навичок діалогічного та монологічного мовлення. Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ. 2018. №4. с. 8–14.

13. Кузнецова Н. Дослідно-експериментальне навчання англійського діалогічного мовлення обдарованих учасників старшої школи. Наука і освіта. – 2013. – №6. – с. 154–158

14. Куца С. Стаття. Сучасні методи викладання іноземних мов. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/757>

15. Мановицька Яна Валеріївна. Методичні рекомендації щодо формування комунікативних умінь учасників засобами діалогічного навчання під час викладання англійської мови. Центр Прогресивної Освіти Генезум. Херсон. 28 квітня 2020. Режим доступу: <https://genezum.org/library/metodychni-rekomendacii-shchodo-formuvannya-komunikatyvnyh-umin-uchniv-zasobamy-dialogichnogo-navchannya-pid-chas-vykladannya-angliyskoi-movy>

16. Мусатов С. Педагогічна комунікація: Психологічні витoki та особливості. Освіта і управління. № 3. с. 47-52.

17. Наконечна А. О. Особливості навчання діалогічного мовлення при вивченні англійської мови. Збірник 79 наукових праць національної академії державної прикордонної служби України серія: педагогічні науки. 2015. №2. с. 175–189.

18. Ніколаєва С.Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах. Київ: Ленвіт, 2002. 328 с.

19. Ніколаєва С.Ю., Гринюк Г.А. та ін. Сучасні технології навчання іноземного спілкування.. К., Ленвіт. 1997. 312 с.

20. Ніколаєва С.Ю., Гринюк Г.А. та ін. Ступенева система освіти в Україні та система навчання іноземних мов. Іноземні мови. Київ. Ленвіт. № 1. 1996. – 196 с.

21. Освітній процес та його види. Стаття на освітньому порталі <http://osvita.ua>. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/pedagog/14476/>

22. Павленко В.В. Проблемні ситуації: поняття і типи. Нові технології навчання: збірник наукових праць. Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки України, Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки. Київ, 2014. Вип. 83. 292 с. с. 196–202.

23. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. К. А.С.К., 2005. с. 192.

25. Пометун О.І. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. К.. 2002. 237 с.

26. Публікація. Методика та технологія: проблемні ситуації та способи їх створення на заняттях іноземної мови. Режим доступу: http://ru.osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/34429/

27. Птушка А. Методика використання рольової гри у навчанні діалогічного мовлення учасників на заняттях англійської мови. Лінгводидактика. 2012. №5. с. 154–159.

28. Розвиток професійно-методичної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови: проблемні завдання: навчальний посібник. Калініна Л.В., Самойлюкевич І.В., Мисечко О.Є., Березенська Л.І., Сіваєва Н.П. За заг. ред. І.В. Самойлюкевич. Житомир : Вид-во ЖДУ імені І. Франка, 2010. 221 с.

29. Склярєнко Н.К. Сучасні вимоги до вправ для формування навичок і вмінь. Іноземні мови. 199. № 3 с. 3 – 8.

30. Стойко С. В. Реалізація комунікативного підходу в навчанні іноземних мов. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. 2011. №85. с. 220–223.

31. Ткаченко Н. М. Навчання учасників старшої школи говоріння англійською мовою на основі комунікативних фразеологічних одиниць. S-World. 2013. №12. с. 5–11.

32. Тучина Н. Комунікативні вправи і завдання. Англ. мова та літ-ра. № 22-23. с. 38-39.

33. Циганок Н. І. Комунікативний метод як різновид формування мовленнєвої компетенції слухачів (курсантів) у говорінні. Вісник Національного університету оборони України. 2013. №33. с. 159–163.

34. Циркаль А. Огляд найбільш цікавих інтерактивних методів на заняттях з англійської мови. 2015. №6. с. 18–21.

35. Черниш В. В. Засоби формування іншомовної комунікативної компетенції у діалогічному мовленні. Іноземні мов. 2011. № 3. С. 15–22.

36. Черниш В. В. Контроль рівня сформованості компетенції у діалогічному мовленні. Іноземні мови. 2012. №1. с. 9–16.

37. Черниш В. Організація та проведення рольових ігор на заняттях з іноземної мови. Іноземні мови. 2010. № 4. с. 7-15.

38. Шендерук О.Б. Проблемні ситуації і способи їх створення на заняттях іноземної мови. Чернігів. 2011. с. 1–7.

39. Baker J. Essential Speaking Skills. Westrup Heather: Continuum International Publishing Group, 2003. – 170 с

40. Byram Michael. Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. 1997. – 56 p.

41. Communication Skills – London: Ferguson Publishing, 2009. 170 .

42. Curry Dean. More dialogs for Everyday Use. Washington, D.C.-1997.

43. Galvin Kathleen. The Basics of Speech: learning to be a competent communicator. Mc Graw-Hill education, 1999. — 606 p.

44. Dobson Julia M. Dialogs for Everyday Use. Washington, D.C.-1994.

45. Gartland J. Better Physician Writing and Speaking Skills: Improving Communication. 2016. 120 p.

46. McFarlane. If...questions for the Game of Life. Villard. New York.-1995

47. New Way of Using Communicative Language Games. TESOL. Alexandria VA.-1999.

48. Philips B.D. Role-playing games in the English as a Foreign Language Classroom. Taipei: Crane Publishing Ltd., 1994. – 729 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Вправи на розвиток умінь в діалогічному мовленні

Вправа 1

Students, join into pairs. Imagine that you are at the international conference. The first student is the delegate from another country of the world. You should make up a dialogue about what role does music play in the world. Make use the plan:

1. Music is a very important part in our life.
2. What kinds of music do you know?
3. What kind of music do you prefer?

Вправа 2

Students, today at the lesson we will have a talk show. Imagine that you are the guests of our programme :

Mary Smith - a musician, John Franklin - a student, Marta Stuart - a critic, and our special guest - a famous singer - Shakira. So today at the the programme you will ask us about our opinions and our attitude to music. And the audience will get to know whether they agree or disagree with it. The audience can prepare and ask our guests questions.

Вправа 3

Work in pairs. The first student is a musician critic. You should discuss such a debatable with your partner. Some people think that music has a great influence on the students . Do you agree? Prove your decision. The other students should listen

attentively to all the arguments and after discussion you can ask the musician critic questions.

Вправа 4

You are a representative of a travel company from Great Britain in Ukraine. You are talking to the worker of international association —Globesll. You should make up a cultural programme for tourists from your country during their state in Kyiv. Second student is a worker of —Globesll find out the tastes of tourists and recommends concert halls which they can visit and also ask whether they know Ukrainian, because it will depend on the performance.

Вправа 5

Inform your partner about a new supermarket in your street. Use the lines from the given dialogue.

A: Jan, did you know that a new supermarket opens soon in my street?

B: Really? Where is it exactly?

A: Just a five-minute walk from here.

Вправа 6

Ask each other's opinion about the film you saw last night. Use the examples of questions and answers below.

Examples of questions:

1. How did you like the film last night?
2. What do you think about the film?
3. Why didn't you like that film?

Вправа 7

Student A You have just arrived in London for the first time. You have come for a holiday and to learn English. London seems a little strange and you need to ask for help.

Student B You live in London. You met someone in the street, who doesn't know much about London. Be friendly and prepare to help this person.

Вправа 8

Share with your partner your opinion about job situation in Ukraine. Tell him or her how much each person is paid in your country. Then say how much you think each person should be paid and say why.

Вправа 9

Student A – Patient

You are a patient at your local doctor`s surgery. Choose one of the illnesses from the chart and tell the doctor the answers to these questions:

- How, when and where did it start?
- What symptoms have you got?
- Have you taken any medicine or done anything else to help?

Student B will try to provide the correct diagnosis. At the end tell student B if she/he was correct about illness.

Вправа 10

Teacher: Let`s buy something in London shops. Pay attention to the table "Clothing Size in GB, the USA and Europe / Ukraine".

Role 1: You are a customer in an English shop. You want to buy a suit. Ask the shop-assistant to help you choose one.

Role 2: You are a shop-assistant. The customer wants to buy a suit. Help him. Be polite and patient.

Вправа 11

The visitor of the restaurant wants to book a table and choose the menu. The waiter shows the table, gives the menu and takes orders for drinks.

Вправа 12

Situation 1: You are a tourist. You are visiting Benton for a weekend. It is summer and the weather is fine. Go into the tourist information office and find out about local tourist attractions, the best restaurants and hotel tonight. Do not forget to get directions, check prices and opening times for the tourist attractions!

Situation 2: You are a businesswoman / businessman. You are visiting Benton for one day and one night only. You have a meeting this morning. After that, you are free. Do not forget to find a good hotel for tonight, a good restaurant for dinner, and something to do this afternoon. Money is no problem- your company is paying!

Вправа 13

Student 1: You are a journalist for «Sunday Time» newspaper. You have been asked to interview a very famous celebrity. Unfortunately, because of security, nobody knows who it is! It might be a writer or an actor!

Student 2: You are a famous actor or writer. A journalist is coming to interview you today about your life. Complete the table before the interview begins. During the interview, use the present perfect tense constructions for emphasizing life experience and past simple to provide more factual details.

Вправа 14

Work in pairs. Decide which type of weather is the most dangerous for people and why. Make notes and then report your ideas to class.

Вправа 15

Student A. You are inviting your friend to a picnic on Sunday. Ask your friend if he/she has heard the weather forecast for the coming weekend. Decide what you'd like to do and where you'd like to go.

Student B. Your friend is inviting you to a picnic on Sunday. Tell him/her about the weather forecast you've read on the Internet. Discuss the details of your day.

Вправа 16

Student A. You are having an art lesson at the art school. You are painting a portrait. You have some questions about how to do it.

Student B. You are the art teacher. Explain to your student the choices he/she has to make to depict the subject